

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 11 februari 1929 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 9 januari 1929 dagtecknad proposition, nr 7, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen besluta, att för socker, hänförligt till rubrikerna 158 och 159 i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, skall under tiden från och med den 1 mars 1929 eller den tidigare dag Kungl. Maj:t bestämmer till och med den 31 januari 1930 utgå tull med 13 öre för kilogram samt att bestämmelse härom skall såsom en anmärkning under nämnda taxerubriker intagas i tulltaxan.

Propositionen.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehått följande sex inom riksdagen väckta motioner, vilka här nedan angivas med återgivande av de utav vederbörande motionärer gjorda yrkanden.

Motioner.

Motioner väckta inom första kammaren:

av herr *Leander* (I:86), däri hemställts, att riksdagen måtte anslå 4,300,000 kronor att användas för sockerbetsodlingens säkerställande under år 1929 i enlighet med i motiveringen till motionen angivna förutsättningar; samt av *densamme* (I:92), däri hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 7 rörande ökat tullskydd för socker.

Motioner väckta inom andra kammaren:

av herr *Herou* m. fl. (II:32), däri hemställts, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 7;

av herr *Bengtsson* i Norup (II:73), lika lydande med motionen i första kammaren nr 86;

av *densamme* (II:100), lika lydande med motionen i första kammaren nr 92; samt;

av herr *Sköld* m. fl. (II:289), däri hemställts, att riksdagen ville dels under riksstatsens nionde huvudtitel anvisa till understödjande under år 1929 av viss sockerbetsodling i riket och att utgå i överensstämmelse med vad i motivering till motionen anförts ett *extra förslagsanslag* av 3,000,000 kronor,

Bihang till riksdagens protokoll 1929. 7 saml. 2 avd. 1 häft. (Nr 1.)

2 Sammansatt bevillnings- och jordbruksutskotts utlåtande Nr 1.

dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande skyndsammast av utredning rörande ej mindre sockerproduktionens allmänna läge särskilt med hänsyn till förhållandena här i riket än även av möjligheterna för den svenska sockerproduktionens rationalisering.

Av motionerna hava I:92, II:32 och II:100 för behandling hänvisats till bevillningsutskottet; de övriga motionerna (I:86, II:73 och II:289) hava hänvisats till jordbruksutskottet.

Enligt överenskommelse mellan bevillningsutskottet och jordbruksutskottet hava ifrågavarande proposition och förenämnda motioner hänskjutits till behandling i sammansatt bevillnings- och jordbruksutskott.

Den svenska sockertillverkningens omfattning m. m.

I propositionen lämnas inledningsvis en sammanfattande översikt rörande den svenska sockernäringsens omfattning och betydelse, varav inhämtas bland annat följande.

Socketerbetsodlingen.

Rikets med sockerbetor besädda areal utgjorde enligt den officiella statistiken:

	Å r	1923	1924	1925	1926	1927
Hektar		42,831	41,231	40,315	4,417	40,561.

Om man bortsåge från 1926, då sockerbetsodlingen på grund av särskilda förhållanden praktiskt taget inställdes, uppginge vårt lands betareal numera i allmänhet till något över 40,000 hektar. Av rikets betskörd komme i allmänhet omkring $\frac{4}{5}$ på Skåne och inemot $\frac{3}{4}$ enbart på Malmöhus län. Förutom i Skåne plögade sockerbetor odlas på ett par tusen hektar inom vart och ett av Kalmar (Öland), Gotlands och Östergötlands län samt på några hundra upp till tusen hektar inom vart och ett av Hallands, Blekinge och Skaraborgs län. Antalet betodlare torde vara omkring 21,000, varav endast i Skåne ungefär 15,000.

Socketerbetsodlingen vore en mycket arbetskrävande produktion. Enligt en av byråchefen i socialstyrelsen B. Nyström 1924 utförd specialundersökning skulle enbart inom den skånska sockerbetsodlingen sysselsättas vid sommarskötseln 57,066 arbetare, därav 18,300 tillhörande odlarnas familjer, 11,295 gårdarnas fasta arbetare och 27,471 särskilt lejd arbetskraft, samt vid betupptagningen 55,757 arbetare, därav 16,680 odlarnas familjer, 8,318 gårdarnas fasta arbetare och 30,759 särskilt lejd arbetskraft. Tillhopa skulle dessa arbetare på betfälten hava utfört 1,627,923 dagsverken, varav 934,384 utav den särskilt lejda arbetskraften. Betskötarna komme huvudsakligen från norra Skåne och Småland.

Då ackordslönen för skötseln av en hektar sockerbetor för närvarande utgjorde 250 kronor och den normala betarealen torde kunna uppskattas till drygt 40,000 hektar, representerade alltså betskötseln i dess helhet en arbetsinkomst av något över 10 miljoner kronor, vilken emellertid till viss del stannade hos odlaren eller hans familj, men å andra sidan med ungefär 5 miljoner kronor komme den särskilt lejda arbetskraften till godo.

De jordbrukare, som odlade sockerbetor, voro numera i denna sin egenskap starkt organiserade i betodlarföreningar med ändamål att söka bereda sina medlemmar största möjliga avkastning av deras betodling. År 1899 tillkom

Skånes betodlars centralförening, omfattande 17 lokalföreningar — i regel en för varje råsockerfabriks distrikt — med sammanlagt cirka 12,000 medlemmar. Odlarna i Blekinge, Halland, Östergötland, på Öland och på Gotland hade bildat fristående betodlarföreningar.

Den svenska sockerindustrin vore i ekonomiskt hänseende koncentrerad till två företag, Svenska sockerfabriksaktiebolaget och Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag. Såsom resultat av tidigare fortgående sammanslutningssträvanden bildades 1907 det förstnämnda bolaget, vilket vore ett av landets största industriföretag med ett aktiekapital av 135 miljoner kronor. Detta bolag bedrev tillverkning vid 18 råsockerfabriker, därav 15 i Skåne, 1 i Halland, 1 i Blekinge och 1 på Gotland, samt vid 4 raffinaderier. Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag hade sitt verksamhetsområde på Öland samt i Öster- och Västergötland. Detta bolag bedrev tillverkning vid 3 råsockerfabriker och 1 raffinaderi. I stort sett torde Svenska sockerfabriksaktiebolagets betodling och sockertillverkning kunna anses utgöra drygt $\frac{9}{10}$ och Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags knappt $\frac{1}{10}$ av rikets hela betodling och sockertillverkning.

So
ckerindus
trien.

Enligt den officiella statistiken avverkades vid råsockerfabrikerna följande myckenheter sockerbetor och erhöles nedan angivna kvantiteter råsocker.

År	Avverkade betor	Erhållet råsocker
1923/24	1,005,419 ton	149,608 ton
1924/25	891,097 »	135,277 »
1925/26	1,323,579 »	204,601 »
1926/27	135,760 »	20,871 »
1927/28	957,407 »	145,336 »

I stort sett torde kunna sägas, att av en normal betskörd å drygt 1,000,000 ton erhöles ungefär 150,000 ton råsocker. Utbytet vore emellertid beroende på betornas sockerhalt, som varierade rätt väsentligt för skilda år.

Tillverkningen vid raffinaderierna uppginge enligt den officiella statistiken till följande myckenheter.

År	Använt råsocker	Tillverkad raffinad
1923/24	165,406 ton	152,898 ton
1924/25	155,416 »	144,633 »
1925/26	183,229 »	167,491 »
1926/27	198,534 »	179,350 »
1927/28	178,885 »	162,194 »

Vid sockerfabrikerna hade sysselsatts i runt tal 9,000 arbetare, varav ungefär 7,500 vid råsockerfabrikerna och cirka 1,500 vid raffinaderierna. Av dessa arbetare torde ungefär 5,600 vara säsongarbetare under råsockerkampanjen samt 3,500 fasta arbetare. Hela antalet arbetstimmar kunde angivas till ungefär 10,250,000, därav 6,525,000 i råsockerfabrikerna och 3,625,000 i raffinaderierna. Med nu utgående timlöner torde den sammanlagda avlöningen enbart vid råsockerfabrikerna uppgå till ungefär 6,000,000 kronor för år.

Sveriges totala sockerkonsumtion, reducerad till råsocker och inbegripet sirapsimporten, uppginge enligt kontrollstyrelsens senaste berättelse över accispliktiga näringar till följande belopp.

So
ckerkon
sumtion.

4 Sammansatt bevillnings- och jordbruksutskotts utlåtande Nr 1.

År	Ton	Per år och invånare (kg.)
1922	185,692	31.10
1923	199,336	33.24
1924	202,543	33.64
1925	224,216	37.09
1926	223,083	36.79

Sockerimport. Den inhemska sockerbetsodlingen plägade icke numera helt förslå att täcka konsumtionsbehovet, utan viss import vore av nöden. Rörande dennas storlek meddelades följande uppgifter.

År	Import av råsocker	Import av raffinad
1925	8,821 ton	35,632 ton
1926	91,499 »	14,714 »
1927	101,363 »	11,916 »

Med en årskonsumtion av ungefär 220,000 ton (allt socker omräknat till råsocker) och en tillverkning av ungefär 150,000 ton råsocker av svenska betor skulle alltså det normala importbehovet, reducerat till råsocker, vara ungefär 70,000 ton.

Under 1927. Nedan angivna sockerpris och betpris hade gällt i Sverige under senare år.

År	Bolagets priskurantspris å 1 kg. krossad melis (K.5)		Grundpris för 100 kg. betor med 16 proc. sockerhalt
	Inklusive sockerskatten	Exklusive sockerskatten	
	öre	öre	kronor
1907	54.0	41.0	2: 07
1908	54.6	41.6	2: 29
1909	55.6	40.6	2: 27
1910	59.6	44.6	2: 26
1911	57.6	42.6	2: 26
1912	59.8	44.3	2: 26
1913	54.4	38.4	2: 19
1914	52.1	36.1	2: 20
1915	53.0	37.0	2: 20
1916	56.0	40.0	2: 34
1917	56.5	40.5	2: 95
1918	70.0	54.0	5: 10
1919	99.9	83.9	7: 50
1920	126.8	110.8	7: 50
1921	128.4	112.4	6: 49
1922	118.3	102.3	3: 53
1923	83.3	67.3	3: 41
1924	75.9	59.9	3: 13
1925	58.5	43.5	2: 23
1926	52.2	41.2	2: 32
1927	54.0	46.0	2: 82
1928	c:a 46.0	c:a 40.0	c:a 2: 44

Socker hade i vårt land sedan gammalt varit tullbelagt. Sedan 1873 hade därjämte såväl importerat som inhemskt socker varit belagt med särskild skatt. Tull- och skattebeloppen hade under senare tid utgjort:

Tull och
skattesatser.

	Råsockertull öre per kg.	Raffinadtull öre per kg.	Sockerskatt öre per kg.
$\frac{1}{9}$ 1906—1908	11.75	17.0	13.0
1909—1911	10.0	15.0	15.0
1912	9.5	14.5	15.5
1913	9.0	14.0	16.0
1914/1915	8.0	11.0	16.0
1916/1917	7.5	10.5	16.0
1918— $\frac{30}{6}$ 1925	7.0	10.0	16.0
$\frac{1}{7}$ 1925— $\frac{30}{6}$ 1926	7.0	10.0	14.0
$\frac{1}{7}$ 1926— $\frac{30}{6}$ 1928	7.0	10.0	8.0
$\frac{1}{7}$ 1928—	7.0	10.0	4.0

Sedan de mellan sockerfabriksaktiebolagen och dess betodlare för åren 1924—1926 ingångna betodlingskontrakten före utgången av 1925 uppsagts, ägde förhandlingar rum mellan styrelsen för Skånes betodlares centralförening och representanter för Svenska sockerfabriksaktiebolaget angående villkoren för sockerbetsodlingen 1926. Dessa förhandlingar leddes till en början av en av parterna utsedd ordförande. Enär intet resultat därvid uppnåddes, tillsatte Kungl. Maj:t den 12 mars 1926 en kommission för medling i den uppkomna tvisten. Kommissionen måste emellertid i april 1926 konstatera, att möjlighet icke syntes föreligga att på medlingens väg åstadkomma uppgörelse mellan parterna angående betpriset för 1926. Då någon uppgörelse om betodlingsvillkoren för sagda år icke kom till stånd, blev sockerbetsodlingen i Sverige för 1926 praktiskt taget inställd.

Betodlings-
kontrakten för
1927—1931.

Emellertid tillsatte Kungl. Maj:t den 4 september 1926 en ny kommission. Efter förhandlingar inför denna träffades under hösten 1926 mellan å ena sidan sockerfabriksaktiebolagen och å andra sidan vederbörande betodlarföreningar överenskommelse angående villkoren för sockerbetsodlingen under de fem åren 1927—1931.

I överensstämmelse med den sålunda träffade uppgörelsen upprättades härefter kontrakt mellan Svenska sockerfabriksaktiebolagets olika råsockerfabriker och de enskilda betodlarna angående leverans av sockerbeter under de fem åren 1927—1931 i enlighet med ett av representanter för de båda parterna tillhopa uppgjort tryckt kontraktsformulär. Kontraktet innehåller bland annat följande bestämmelser.

Beträffande *betpriset* stadgas (i § 8 av kontraktet) i huvudsak följande. Till grund för prisberäkningen lägges medelpriset å 1 kilogram krossad melis (K. 5) enligt Svenska sockerfabriksaktiebolagets priskurant vid försäljning till engrossister under tiden från den 1 februari det år, betorna odlas, till den 31 januari nästföljande år, sedan därifrån dragits dels sockerskatten och dels den i noteringen ingående engrosrabatten — f. n. 4 procent av bruttopriset. Det sålunda framräknade effektiva krossmelispriset utgör grundtalet för betprisberäkningen. För 100 kilogram sockerbeter med 16

Betpris.

6 Sammansatt bevillnings- och jordbruksutskotts utlåtande Nr 1.

procent sockerhalt utgör priset 6.5 gånger ovannämnda grundtal (= grundpriset). För varje $\frac{1}{10}$ procent ökning eller minskning i medelsockerhalten röner betpriset ett tillägg eller avdrag av 1 öre per 100 kilogram betor.

Till kontraktet har fogats följande *exempel på betalningssystemets verkningar*.

Sockerpris öre per kg. (K. 5)	Pris i kronor per 100 kg. betor				
	Procent socker i betorna				
	16 %	16.5 %	17 %	17.5 %	18 %
37	2.29	2.34	2.39	2.44	2.49
38	2.34	2.39	2.44	2.49	2.54
39	2.41	2.46	2.51	2.56	2.61
40	2.48	2.53	2.58	2.63	2.68
41	2.54	2.59	2.64	2.69	2.74
42	2.60	2.65	2.70	2.75	2.80
43	2.66	2.71	2.76	2.81	2.86
44	2.72	2.77	2.82	2.87	2.92
45	2.79	2.84	2.89	2.94	2.99
46	2.85	2.90	2.95	3.00	3.05
47	2.91	2.96	3.01	3.06	3.11
48	2.97	3.02	3.07	3.12	3.17
49	3.04	3.09	3.14	3.19	3.24
50	3.10	3.15	3.20	3.25	3.30
51	3.16	3.21	3.26	3.31	3.36
52	3.22	3.27	3.32	3.37	3.42
53	3.29	3.34	3.39	3.44	3.49
54	3.35	3.40	3.45	3.50	3.55
55	3.41	3.46	3.51	3.56	3.61

Betpriset
ändring vid
eventuellt
ändrade tull-
satser.

I kontraktets § 8 mom. 6 har vidare överenskommits, att, därest tullsatserna å socker eller melass ändras under kontraktstiden, *ändringen delas lika mellan sockerbolaget och betodlarna*, ävensom att tvist om tolkning och tillämpning av denna bestämmelse skall avgöras av den under september—november 1926 fungerande av Kungl. Maj:t tillsatta medlingskommissionen.

Egendoms
överlåtande
under kon-
traktstiden.

Under § 13 i kontraktet stadgas, att kontraktet är hävt, om betodlaren under kontraktstiden genom i laga ordning skedd överlåtelse avstår den egendom, varå enligt kontraktet betor skola odlas, den nya innehavaren av egendomen dock obetaget att övertaga kontraktet och odlingen, såvida han så önskar samt därest han i så fall ansvarar för den förutvarandes skulder till bolaget för betfrö, betmassa, melass, snitsel och förskott.

Rätt för en-
skild odlare
att minska
den kontrak-
terade bet-
arealen.

Med hänsyn till att prisöverenskommelsen skulle gälla för en så lång tid som fem år hade betodlarna vid förhandlingarna krävt samt fingo i uppgörelsen intagna vissa bestämmelser om rätt för enskild odlare att kunna för ett kontraktsår i sänder minska den eljest enligt kontraktet tecknade betarealen. Betodlingskontrakten innehålla i detta hänseende under § 14 i huvudsak följande stadganden. Därest enskild odlare önskar att för något av kontraktsåren minska den areal, han enligt kontraktet förbundit sig att odla, är han härtill berättigad för ett år i sänder, *för så vitt minskningen avser intill 50 procent av sagda areal* samt han härom gör skriftlig anmälan till fabriken genom att *före den 15 mars* det år, sådan minskning avses skolaske, lämnade uppgift angående storleken av den areal, å vilken han för nästkommande kampanj ämnar odla sockerbetor, vilken areal bliver för det året bindande. Viss möjlighet finnes därjämte för enskild odlare, för vilken fort-

satt betodling skulle medföra oöverkomliga svårigheter, att efter särskild anhållan och medgivande i vart fall av sockerfabriken — eller vid tvist av den förut nämnda kommissionen — minska sin odling med mera än 50 procent eller helt inställa densamma.

Enligt § 15 av kontraktet är enskild betodlare vidare berättigad att för särskilt kontraktsår med *intill 10 procent öka den areal*, han enligt kontraktet förbundit sig att odla, för så vitt han därom gör skriftlig anmälan till fabriken *före den 15 mars* det år, ökningen avser.

I anslutning till förenämnda bestämmelser om enskild odlares rätt att i viss ordning kunna minska sin kontrakterade betareal, har under § 16 i kontraktet det stadgande intagits, att sockerbolaget må inställa driften vid råsockerfabrik endast för det fall, att för någon fabrik betarealen nedgår under 80 procent av den till fabriken 1924 tecknade arealen eller för fabrik i Skåne under 1,200 hektar. Vill odlare, som tecknat odling till fabrik, som på grund av denna bestämmelse ej igångsättes, leverera till annan fabrik, om vilken överenskommelse träffats mellan bolaget och odlaren, skall så anses, som om odlingen tecknats till denna andra fabrik.

Mellan Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag och dess betodlare avslötos likaledes femåriga betodlingskontrakt av i huvudsak samma innehåll som de ovan nämnda.

Beträffande den enligt förenämnda femåriga betodlingskontrakt hittills förekommande betodlingen meddelas i propositionen bland annat följande uppgifter.

Rätt för enskild odlare att öka den kontrakterade betarealen.

Rätt för sockerbolaget att inställa driften vid sockerfabrik.

Hittills förekommen betodling enligt kontrakten för 1927—1931.

Den till Svenska sockerfabriksaktiebolaget för 1927 odlade betarealen uppginge till 37,437.5 hektar, vilket i det närmaste motsvarade normal betodling inom detta bolags verksamhetsområde. Till Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag tecknades för 1927 tillhoppa 3,006 hektar. Skörde-resultatet det året blev emellertid ovanligt dåligt. Beträffande Svenska sockerfabriksaktiebolaget erhöles sålunda från nämnda areal endast 914,712 ton sockerbetor. Motsvarande siffra för Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag vore 73,795 ton. Den genomsnittliga sockerbetskörden per hektar stannade alltså för 1927 vid allenast 24,442 kilogram. Medelsockerhalten i betorna för 1927 blev ungefär 16.6 procent — den normala genomsnittliga sockerhalten plägade bliva 17.2 procent. Medelpriset å 1 kilogram krossad melis, efter avdrag av sockerskatten och engrosrabatten, utgjorde under tiden 1 februari 1927—31 januari 1928 43.33 öre, vadan odlarna för det året erhöles ett så pass tillfredsställande pris som 2:82 kronor för 100 kilogram 16-procentiga sockerbetor. För Svenska sockerfabriksaktiebolaget lämnade verksamheten under det räkenskapsår, 1 augusti 1927—31 juli 1928, varunder 1927 års betkampanj infölle, sådant ekonomiskt resultat, att bolaget kunde till aktieägarna utdela 4.5 procent å aktiekapitalet, därvid dock ett från föregående räkenskapsår å vinst- och förlustkontot kvarstående belopp av cirka 670,000 kronor jämväl måste anlitas för att möjliggöra dylik utdelning.

Vad härefter anginge 1928 års betodling, utgjorde Svenska sockerfabriksaktiebolagets betareal sagda år 39,336 hektar och Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags 3,195 hektar; i båda fallen alltså en arealökning med ungefär 5 procent. Även detta år hade skördeutfallet blivit relativt ogynnsamt, nämligen för det förstnämnda bolagets betodling 1,021,815 ton och för det senare bolagets odling 69,060 ton. Hektarskörden blev alltså för 1928

8 Sammansatt bevillnings- och jordbruksutskotts utlåtande Nr 1.

ungefär 25,649 kilogram i medeltal för riket. Medelsockerhalten uppginge för Svenska sockerfabriksaktiebolagets del till 16.8 procent. Med hänsyn till det sedermera under 1928 inträffade starka prisfallet på socker — krossmelispriset, exklusive skatten, sjönk från april 1928 till januari 1929 från 44 till 35 öre — kunde det emellertid med säkerhet antagas, att betpriset för 1928 års odling bleve synnerligen lågt, sannolikt blott något över 2: 40 kronor per 100 kilogram 16-procentiga betor.

Sockerkommissionens utlåtande den 8 januari 1929.

Sedan vissa framställningar från jordbrukare- och betodlarehåll ingivits till Kungl. Maj:t under slutet av 1928, vari uppmärksamheten fästs på betodlingens vanskliga läge, tillsatte Kungl. Maj:t den 12 december 1928 en kommission med uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag till åtgärder med anledning av sockerbetsodlingens inom landet nuvarande läge.

Sockerkommissionens utlåtande, avgivet den 8 januari 1929, är återgivet i förevarande proposition. Med hänsyn till att propositionen i allt väsentligt bygger på kommissionens utredningar torde en sammanfattande redogörelse för innehållet av sagda utlåtande här böra lämnas.

Läget å världssockermarknaden.

Efter att hava framhållit, att det till grund för betpriset liggande sockerpriset är helt beroende av världsmarknadens pris å socker, lämnar kommissionen i huvudsak följande redogörelse för nuvarande situation på sockermarknaden i världen.

Världsproduktionen av socker utgjorde 1913/1914 cirka 18 miljoner ton, varav ungefär hälften rörsocker och hälften betsocker. Under världskriget sjönk betsockerproduktionen år från år, för att 1919/1920 utgöra endast 21 procent av världsproduktionen. Inskränkningen i betodlingen medförde höga priser å det på världsmarknaden tillgängliga rörsockret. De betydande vinster, som härigenom tillflöte rörsockerproducenterna, användes för upptagande av nya arealer samt i stor utsträckning för vetenskaplig försöksverksamhet och införande av moderna tekniska anordningar för rörsockrets utvinnande. Efter kriget återupptogs den europeiska betodlingen och växte snabbt fram mot förkrigsnivån. 1927/1928 utgjorde världsproduktionen över 25 miljoner ton, därav ungefär 64 procent rörsocker och 36 procent betsocker. Rörsockerproducenterna vore emellertid ej sinnade att vika från den ställning kriget givit dem. De ej blott hölle utan ökade sin produktion i sådan grad, att världsproduktionen för 1928/1929 uppskattades till 27 å 28 miljoner ton.

Störst som rörproducerande land vore Cuba, som vid världskrigets slut kunde med en från 2.6 till 4 miljoner ton stegrad produktion bidraga till världens sockerförsörjning. Cubas produktion hade därefter ytterligare växt, så att den 1928/1929 beräknades till cirka 5 miljoner ton.

Å Java, som näst Cuba vore världens största rörsockerproducent, hade på allra senaste åren en kraftig produktionsökning åstadkommit en stor omvälvning. Här vore det likväl mindre arealökningen än utexperimenterandet av nya givande rörsorter samt införandet av rationella odlingsmetoder, som framkallat produktionstillväxten. Ett märkligt resultat hade vunnits med en ny rörsort, vilken uppgives hava en sockerhalt, som vore 20 procent högre än de bästa tidigare förekommande, och ehuru förädlingsarbetet med detta rör först avslutats för ett par år sedan, skulle detsamma redan ha införts på 66 procent av den år 1927 odlade arealen. Icke minst tack vare dessa

och andra på vetenskaplig väg vunna framsteg hade Javas sockerproduktion, som ännu i början av detta decennium knappast överstege förkrigstidens nivå eller cirka 1.5 miljoner ton, så småningom höjts till 2 miljoner ton för att 1928/1929 beräknas uppgå till omkring 3 miljoner ton. — I flera av de övriga mera betydande rörsockerproducerande länderna, Englands kolonier, Förenta Staterna och dess kolonier samt Sydamerika, hade jämväl en kraftig stegring av produktionen ägt rum.

Världsproduktionen av betsocker utgjorde 1927/1928 nära 9 miljoner ton. De största betproducenterna i Europa nådde 1927/1928 följande ungefärliga tillverkning: Tyskland 1,665,000 ton, Ryssland och Ukraina 1,471,000 ton. Tjeckoslovakiet 1,239,000 ton, Frankrike 863,000 ton och Polen 566,000 ton. Härjämte producerades i Förenta Staterna omkring 965,000 ton.

Världskonsumtionen av socker föredde under den gångna delen av innevarande decennium en helt annan bild än under 1900—1914. Visserligen hade konsumtionen såväl under det ena som det andra tidsskedet ständigt ökats. Men medan denna ökning i förra fallet vore tämligen konstant med cirka 3 procent årligen, hade den under 1920-talet varit stadd i fallande. Från att i decenniets början hava uppgått till 1.1 å 1.3 miljoner ton hade den årliga konsumtionstillväxten numera nedgått till 0.7 å 0.8 miljoner ton. Konsumtionen torde för 1928/1929 uppgå till cirka 26 miljoner ton mot en väntad produktion av 27 å 28 miljoner ton. Sålunda beräknades årets produktion överstiga konsumtionen med 1 å 2 miljoner ton. Då därjämte produktionen under en följd av år överstigit konsumtionen, hade ett världsmarknadslager skapats, som verkade tryckande på sockerpriserna. Lagerbehållningen 1927/1928 hade beräknats till cirka 4 miljoner ton, och väntades för 1928/1929 stiga till 5 å 6 miljoner ton.

Världsmarknadspiset å socker hade till följd härav kraftigt nedgått. Genomsnittspriserna för den ledande marknaden — Newyork — låge för de senare åren ungefär på förkrigsnivån, d. v. s. 21 å 22 öre per kilogram. Vid årsskiftet 1925/1926 hade priset sjunkit under 17 öre per kilogram och vore för närvarande åter nere vid omkring detta pris. Dessa pris avsåge oförtullat råsocker.

Cuba, som för 1926/1927 och 1927/1928 vidtagit vissa produktionsbegränsningar, hade nu *upphävt alla produktionsrestriktioner*. Med det stora produktionsöverskott, man ej minst på grund härav kunde emotse för den närmaste framtiden, torde ett för hela världens sockernäring kritiskt läge hava inträtt. Huruvida fabrikerna på Cuba kunde med nuvarande pris med fördel förarbeta röret, vore tvivelaktigt. Cubanerna sökte dock hålla uppe priset för sin huvudavnämare, Förenta Staterna, där Cuba skyddades genom preferenstull, genom att kasta stora myckenheter till Europa till »underpris». Cuba vore i hög grad beroende av sin sockerindustri och torde ej utan tvingande nödvändighet avstå från sin ställning på sockermarknaden. Fråga vore emellertid, om icke en sådan nödvändighet snart vore för handen, då det ansåges, att de sämst lottade fabrikerna på Cuba stode inför en katastrof. En något så när kraftig inskränkning av odlingen på Cuba i förening med den stigande konsumtionen skulle verka stärkande på världsmarknaden.

Javas produktionskostnader låge så lågt, att produktionen även med nu gällande priser vore ekonomiskt bärig. Någon nämnvärd ökning av produktionen på Java torde ej vara att förvänta. För att icke trycka priserna för sina huvudavnämare, länderna i fjärran östern, hade Java till priser vida understigande de i östern gällande sålt sitt överskott till Europa och därmed vållat Cuba och Europa avsevärt avbräck. Skulle konsumtionen

10 Sammansatt bevillnings- och jordbruksutskotts utlåtande Nr 1.

av socker i fjärran östern, som nu vore synnerligen låg, stiga, kunde Javas hela produktion där med lätthet upptagas, varigenom trycket på världsmarknaden skulle lättas.

Jämfördes produktionskostnaderna å Cuba och Java med nu gällande världsmarknadspris, framginge, att detta pris ännu lämnade producenterna på Java någon vinst men vore förlustbringande för flertalet cubanska producenter. Den abnorma situationen hade inträtt, att endast en mindre del av världens sockerbehov torde framställas utan förlust. Med en helt fri världsmarknad vore en dylik situation knappast tänkbar, och torde därför andra prisbildande faktorer än utbud och efterfrågan hava verksamt bidragit till nuvarande prisfall. I själva verket hade marknadsläget under senare år i allt större utsträckning influerats av de *konstlade ingrepp i sockerproduktion och prisbildning*, vartill snart sagt alla länder funnit sig föranlåtna.

Sålunda hade ett stort antal länder i Europa särskilt under senare tid genom *förhöjda tullar* sökt uppamma den egna sockertillverkningen samt bereda denna skydd mot priset på världsmarknaden, såsom framginge av följande utav kommissionen uppgjorda tabell, avseende år 1928.

	Tull per 100 kg.		Skatt per 100 kg. raffinad
	Råsocker kr.	Raffinad kr.	
Belgien	8: 32	8: 32	¹ 4: 16
Danmark	5: 90	10: 00	¹ 5: 70
England ²	14: 93	20: 83	¹ 10: 41
Frankrike ³	14: 28	14: 65	18: 60
Holland	—	—	40: 50
Italien	11: 88	17: 82	78: 56
Jugoslavien	21: 60	⁵	33: 00
Norge	30: 00	30: 00	—
Polen	20: 93	25: 12	⁴ 31: 50
Rumänien	28: 40	43: 20	4: 53
Ryssland	19: 20	24: 50	⁵
Schweiz	1: 44	9: 37	—
Spanien	43: 20	43: 20	27: 18
Sverige	7: 00	10: 00	4: 00
Tjeckoslovakiet	37: 69	37: 69	20: 42
Tyskland	18: 70	22: 25	9: 35
Ungern	⁵	19: 68	26: 50
Österrike	12: 70	16: 73	¹ 7: 60

Anm. Uppgifterna hade erhållits från United States Sugar Association, Newyork, och Svenska sockerfabriksaktiebolaget, Malmö.

De utländska valutorna hade av kommissionen omräknats efter kurserna den 31 december 1928.

¹ Utginge ej för importerat socker.

² Tullen för socker från Englands kolonier utgjorde 8: 07 kronor per 100 kilogram.

³ För socker från Frankrikes kolonier utginge ej någon tull.

⁴ Skatten å en viss vid början av varje år för inhemsk konsumtion fastställd kvantitet socker utginge med 14: 70 kronor per 100 kilogram.

⁵ Uppgift saknades.

England hade efter kriget med mera omfattande anstalter än något annat land satt självförsörjningen som mål för sin sockerpolitik. Sockerpriset hölles högt genom hög införseltull å vitsocker och betydande direkta premier för inom landet producerat socker.

För Tjeckoslovakiet, Europas största sockerexportör, hade den engelska sockerpolitiken fått de allvarsammaste verkningar. Sedan flera år hade den tjeckiska sockerindustrien — en av landets största exportnäringar — på grund av upprepade tullförhöjningar i importländerna funnit sin avsättning alltmer försvårad. I denna situation hade den tjeckiska industrien i skydd av en prohibitiv tull och genom kartellering av hela industrien sett sig föranlåten att tillämpa dumpingpolitik. För finansiering av detta exportsystem hade industrien i samverkan med sitt lands regering uttagit betydande premier på den inom landet förbrukade sockerkvantiteten. Dessutom hade de tjeckiska betodlarna, såsom motprestation till ett dem tillerkänt överpris å inlandsbetor, åtagit sig att till industrien leverera exportbetor till sådana priser, som eljest icke skulle kunnat av dem godtagas. Med stöd härav hade Tjeckoslovakiet upprätthållit sin export i en omfattning, som därförutan varit otänkbar, samt tidvis forcerat sin exportförsäljning, särskilt över Hamburg, till priser understigande eljest rådande världsmarknadspris.

Sockerkommissionen framhåller härefter, att de internationella förhållandena på sockermarknaden, kännetecknade för närvarande bland annat av osedvanligt lågt världsmarknadspris å socker, nogsamnt återspeglade sig i det svenska sockerpriset och till följd härav jämväl i det svenska betpriset.

sockerpris och betpris i Sverige under nuvarande förhållanden.

Sedan början av 1927, då de svenska betodlarna underskreve gällande femårskontrakt, hade sockerpriset, exklusive raffinadtullen och sockerskatten, nedgått från 38 å 40 öre till 30 å 34 öre vid början av 1928 och till 25 öre den 9 januari 1929. Rådande sockerpris medförde, att också betpriset bleve synnerligen lågt. Om sockerpriset under nästa regleringsår ($1\frac{1}{2}$ 1929— $3\frac{1}{2}$ 1930) stannade vid 36 öre, inklusive sockerskatten, bleve grundpriset för 100 kilogram sockerbetor 2 kronor 23 öre, d. v. s. ungefär samma pris som gällde före världskriget, då produktionskostnaderna emellertid vore väsentligt lägre än nu och penningvärdet ett annat. Det nämnda betpriset ansåge kommissionen icke vara lönande för odlarna.

Kommissionen behandlar vidare frågan om den svenska betodlingens uppehållande under 1929, därvid kommissionen uttalar den uppfattning, att man syntes hava anledning räkna med, att en väsentligt nedsatt betodling 1929 bleve följden av rådande synnerligen låga sockerpris, för såvitt särskilda åtgärder icke vidtoges till betprisets förbättring. Härom anför kommissionen i huvudsak följande.

Sannolikheten av väsentligt inskränkt betodling 1929.

Enligt betodlingskontrakten hade odlarna möjlighet att i någon mån skydda sig för en förlustbringande odling i större omfattning genom att begagna sin kontraktssenliga rätt att minska den på femårskontrakten tecknade betareal ned till hälften. All anledning fanns antaga, att odlarna i mycket stor utsträckning komme att för 1929 begagna denna rätt, så att arealminskningen bleve kanske 35 å 40 procent. Därest sockerbolagen begagnade sin rätt att inställa driften vid råsockerfabrik, där arealminskningen överstigit 20 procent, kunde man befara ytterligare nedsatt betodling 1929.

12 Sammansatt bevillnings- och jordbruksutskotts utlåtande Nr 1.

Olägenheterna
av nedsatt
betodling.

Sockettkommissionen gör i anslutning härtill gällande, att en mera avsevärt nedsatt betodling komme i främsta rummet att med olägenheter drabba andra grupper och företag inom samhället än betodlarna och sockerbolagen. De förra kunde tillfälligt omlägga driften under ett år utan större nackdelar, och sockerbolagen kunde utan nämnvärt ekonomiskt förfång genom råsockerimport uppehålla full raffinadtillverkning. Olägenheterna skulle därför enligt kommissionens mening i främsta rummet gå ut över arbetarna på betfälten, sockerbruksarbetarna och järnvägarna inom betodlingsdistrikten.

Frågan om betodlingens befarade nedsättning måste, anser kommissionen, bedömas kanske främst ur synpunkten att förhindra förlust för landet av arbetstillfällen. Ackordslönen vid betornas sommarskötsel och upptagning vore nu 250 kronor per hektar. Den lejda främmande arbetskraften vid betskötseln och betupptagningen enbart i Skåne beräknades till ungefär 30,000 personer per år. För alla dessa komme en väsentligt nedsatt betodling att innebära mycket stora olägenheter, icke enbart därigenom att berörda arbetstillfällen och förtjänster i stor utsträckning bortföle utan även med hänsyn därtill, att den återstående avsevärt minskade efterfrågan på dylik arbetskraft kunde befaras komma att medföra en nedgång i berörda ackordslön. Skulle arealminskningen 1929 nedgå till 50 procent på grund av att odlarna mera allmänt begagnade sin kontraktssenliga rätt att nedsätta betarealen till hälften och flera av råsockerfabrikerna i anledning härav helt stängas, torde den minskade arbetsinkomsten vid skötseln av betfälten och betupptagningen kunna uppskattas till ungefär 5 miljoner kronor. Därest driften vid råsockerfabrikerna likaledes minskades till hälften mot det normala, torde härigenom bortfalla ungefär 3,200,000 manstimmar å 95 öre, motsvarande en minskning av hithörande arbetsavlöningar med tillhoppa ungefär 3,000,000 kronor. Genom en arealinskränkning skulle emellertid tillgången på arbetstillfällen än ytterligare minskas, såsom genom betodlarnas och industriens minskade materialbehov och järnvägarnas minskade transporter. Fraktinkomsterna för järnvägarna å transporter till och från råsockerfabrikerna och saftstationerna uppginge för år 1925 till nära 5,000,000 kronor.

Erforderlig
förbättring av
betpriset.

I sockettkommissionens utlåtande framhålles härefter, att det — särskilt med hänsyn till förenämnda olägenheter av nedsatt betodling -- vore av vikt att få klarlagt, vad som lämpligen kunde göras för att få den inhemska betodlingen under 1929 uppehållen i största möjliga omfattning, trots det låga sockerpriset. Kommissionen uttalar, att ett uppehållande av betodlingen 1929 i ungefärligen normal omfattning ej kunde påräknas utan att staten medverkade till ernående av visst på nedan angivet sätt förbättrat betpris.

Då det gällde att under löpande avtalstid lämna odlarna ett extra handtag, borde detta inskränkas att ej bliva större än vad *oundgängligen* erfordrades för att förebygga nämvärd arealminskning inom de tillåtna 50 procenten av den kontrakterade arealen. Ett lägsta betpris borde med hänsyn härtill ligga omkring 2 kronor 60 öre för 100 kilogram 16-procentiga betor. Detta pris borde emellertid icke gälla för en odlares hela betleverans utan en uppdelning borde ske — med ett lägre pris för de första 50 procenten av den kontrakterade arealen och ett högre pris, som lämpligen borde vara 2 kronor 80 öre, för arealen över de 50 procenten. Då syftet med ett eventuellt statsingripande närmast vore att säkerställa den odling, som eljest

kunde bortfalla, och annan säkerhet för mera fullständig odling befunnits icke kunna lämnas, vore det ju ur allmän synpunkt lämpligast och riktigast, att ett eventuellt extra merpris å betorna till den övervägande delen lades på de sista 50 procenten.

Sockettkommissionen meddelar vidare, att kommissionen — efter förhandlingar med sockerbolagen — av dem begärt och erhållit utfästelser, varigenom bolagen, bland annat, tillförsäkrade betodlarna ett lägsta grundpris av 2 kronor 80 öre för 100 kilogram 16-procentiga sockerbetor av 1929 års skörd beträffande odlares areal över 50 procent av den på femårskontraktet tecknade, under förutsättning, att nu gällande tullsats å raffinerat socker höjdes med 3 öre under tiden 1 mars 1929 (eller tidigare) — 31 januari 1930. Den av kommissionen i sådant hänseende från Svenska sockerfabriksaktiebolaget erhållna utfästelsen vore av följande lydelse.

Av sockerbolagen gjorda villkorliga utfästelser om förbättrat betpris för 1929.

»Under förutsättning, att tullsatsen å socker, raffinerat alla slag, och socker, oraffinerat, polariserande över 98 procent, snarast möjligt och senast den 1 mars 1929 höjes till 13 öre och att denna tullsats blir gällande minst till den 1 februari 1930, samt att tullsatserna å övriga sockerfabrikat under denna tid icke ändras, förbinder sig Svenska sockerfabriksaktiebolaget att betala de betor, som odlas under 1929 och levereras till bolaget under kampanjen 1929/1930, efter följande grunder:

För varje odlare, som 1929 odlat betor å mer än 50 procent av den areal, han i kontraktet ursprungligen tecknat för odling till och med 1931, uppdelas betarealen i två delar. Den ena av dessa delar, här nedan kallad kontraktsarealen, utgör 50 procent av den ursprungligen i kontraktet tecknade arealen, den andra, här nedan kallad överskjutande arealen, utgör återstoden av odlarens areal, i den mån denna ej överstiger den ursprungliga kontraktsarealen, ökad med 10 procent. Om odlare med för 1929 gällande kontrakt odlar betor å mer än 110 procent av den ursprungliga kontraktsarealen, räknas av den areal, som överstiger nämnda procenttal. $\frac{1}{3}$ såsom kontraktsareal och $\frac{1}{2}$ såsom överskjutande areal. För odlare, som icke före 1929 slutit för detta år gällande kontrakt, räknas $\frac{1}{2}$ av den odlade arealen såsom kontraktsareal och $\frac{1}{2}$ såsom överskjutande areal.

Den av varje odlare levererade betkvantiteten fördelas på kontraktsarealen och överskjutande arealen i förhållande till dessas storlek.

För betor från kontraktsarealen erhåller odlaren betalning enligt det för åren 1927—1931 mellan bolaget och Skånes betodlares centralförening överenskomna kontraktet. För betor från överskjutande arealen erhåller odlaren betalning enligt nyssnämnda kontrakt med iakttagande emellertid av att det i § 8 av kontraktet avsedda grundpriset ej må understiga 2 kronor 80 öre.

Bolaget förbinder sig att icke för egen räkning tillgodogöra sig någon del av sin merinkomst genom den ifrågasatta höjningen av tullsatsen i tulltaxans rubriker nr 158 och nr 159. Bolaget skall därför i den mån merinkomsten ej behöver tagas i anspråk för täckande av den utgift för betor, som överstiger vad som skulle hava utgått enligt i föregående stycke nämnda kontrakt med en oförändrad tullsats av 10 öre, senast den 15 mars 1930 redovisa och inleverera merinkomsten till statsverket.

Kungl. Maj:t utfärdar nödiga bestämmelser angående kontrollering av den avgivna redovisningens riktighet, och bolaget är pliktigt tillhandahålla allt det material, som är erforderligt för kontrollens verkställande.»

14 *Sammanfattning av bevilnings- och jordbruksutskotts utlåtande Nr 1.*

Från Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag hade kommissionen den 5 januari erhållit en likalydande utfästelse.

Rörande den ekonomiska innebörden av utfästelserna har kommissionen meddelat i huvudsak följande.

Då det till grund för betprisberäkningen liggande krossmelispriset genom den ifrågasatta tullhöjningen ökades med 3 öre, minskad dock med 4 procent engrossrabatt å sagda belopp av 3 öre, medförde detta, att betpriset automatiskt höjdes med 18.72 öre per deciton. Denna förbättring av betpriset komme sålunda på grund av odlingskontrakten odlarna till godo jämväl för betor från de första 50 procenten av arealen. För betor från den återstående arealen, i följande tabell beräknad till 60 procent av den på femårskontrakten tecknade, skulle odlaren erhålla ett lägsta pris av 2 kronor 80 öre.

Pris å 1 kg. socker (öre)		B e t p r i s (ö r e) e n l i g t				Merpris (öre) för betorna i medeltal
Inklusive nuvarande tull, men exklusive sockerskatten	Inklusive ifrågasatt tull, men exklusive sockerskatten	nuvarande bestämmelse	F ö r s l a g e t			
			Första arealdelen	Andra arealdelen	Medel- tal	
33	36	204.9	223.6	280.0	254.4	49.5
34	37	211.1	229.8	280.0	257.2	46.1
35	38	217.4	236.1	280.0	260.0	42.6
¹ 36	39	223.6	242.3	280.0	262.9	39.3
37	40	229.8	248.6	280.0	265.7	35.9
38	41	236.1	254.8	280.0	268.5	32.4
39	42	242.3	261.0	280.0	271.4	29.1

Sockerbolagens merutgift för betprisets höjning enligt ovanstående komme att variera efter olika sockerpris och betskördens storlek. Beträffande Svenska sockerfabriksaktiebolagets sammanlagda merutgift hade kommissionen uppgjort följande beräkning.

Svenska sockerfabriksaktiebolagets utgift för merpriset å betorna (i kronor).

Betskörd	900,000	1,000,000	1,100,000	1,200,000 ton.
Sockerpris inkl. ifrågasatt tull, men exkl. skatt				
36	4,455,000	4,950,000	5,445,000	5,940,000
37	4,150,000	4,610,000	5,070,000	5,530,000
38	3,830,000	4,260,000	4,690,000	5,110,000
39 ¹	3,540,000	3,930,000	4,320,000	4,720,000
40	3,230,000	3,590,000	3,950,000	4,310,000
41	2,920,000	3,240,000	3,560,000	3,890,000
42	2,620,000	2,910,000	3,200,000	3,490,000

Bolagets *merinkomst genom tullhöjning med 3 öre* komme — med hänsyn till avdraget av 4 procent i form av engrossrabatten — att bli 2.88 öre för varje av bolaget under den tid, tullhöjningen varade, försålt kilogram

¹ Senaste tidens sockerpris.

raffinad. Bolagets försäljningskvantitet av raffinad beräknades för konsumtionsåret 1928/1929 till 173,000 ton, varav ungefär $\frac{1}{4}$ härrörde från importerat råsocker och $\frac{3}{4}$ av inhemsk råvara. Bolaget hade emellertid gjort gällande, att försäljningskvantiteten komme att minskas under den tid tullhöjningen varade. Sålunda skulle en starkt påskyndad rekvisition av socker under tiden närmast före tullhöjningen undandraga ej oväsentliga kvantiteter socker från den höjda tullens verkningar, varjämte vid tullens åternedsättning uppköpen skulle uppskjutas tills efter tullsänkningen, varigenom betydande sockerkvantiteter ånyo undandroges bolagets försäljningar till det av tullen betingade högre priset. Bolaget hade utgått ifrån, att genom dessa rubbningar dess omslutning under den tid, den högre tullen gällde, skulle nedgå till 137,000 ton. Kommissionen meddelade emellertid följande uppgifter om bolagets merinkomst genom en eventuell tullhöjning med 3 öre under förutsättning av olika myckenheter försålt socker.

Sockerförsäljning	Bolagets merinkomst genom tullhöjningen (kronor)
130,000 ton	3,740,000 kronor
137,000 » ¹	3,950,000 »
140,000 »	4,030,000 »
150,000 »	4,320,000 »

Vid jämförelse mellan dessa inkomstbelopp och förut meddelade belopp angående merutgiften för betinköpen framginge alltså, att sockerbolaget vid låga sockerpris, stor betskörd och minskad sockerförsäljning genom sin utfästelse löpte risker, som kunde vid en eller flera samverkande ogynnsamma faktorer bliva väsentliga. Om sockerpriset skulle sjunka ytterligare t. ex. 2 öre och betskörden bliva ungefär lika stor som 1925 samt sockerförsäljningen stannade vid den av bolaget beräknade, skulle bolagets egen upppoffring — utöver kontraktens bestämmelser och dess merinkomst genom tullhöjningen — bliva ungefär 2,000,000 kronor. Därest bolagets merinkomst tack vare tullhöjningen icke skulle helt åtgå för betprisets förbättring enligt ovanstående, bleve bolaget däremot — enligt den erhållna utfästelsen — skyldigt att till statsverket inleverera hela överskottet. Detta innebure alltså, att sockerindustrien icke erhöle någon del av den ifrågasatta tullhöjningen för egen räkning, utan komme denna enbart betodlingen till del.

För Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags vidkommande av kommissionen verkställda beräkningar hade givit i stort sett motsvarande ekonomiska resultat som det för det större bolaget ovan angivna, ehuru givetvis beloppen om merutgift för betprisets förbättring enligt utfästelsen liksom merinkomsten genom tullhöjningen för Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags del genomgående bleve väsentligt lägre.

Sockerkommissionens utlåtande utmynnar i en förklaring, att kommissionen förordade genomförandet av sådana statsåtgärder, att de båda sockerbolagens utfästelser om betprisets förbättring för 1929 bleve definitivt gällande; och hemställde kommissionen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1929 års riksdag att fastställa viss ändrad lydelse av rubrikerna 158 och 159 i

Kommissionens förslag.

¹ Av bolaget beräknad försäljning.

den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, att tillämpas från och med den 1 mars 1929 eller den tidigare dag Kungl. Maj:t bestämde till och med den 31 januari 1930. Ändringen innebure, att tullsatsen för rubrikerna 158 och 159 under sagda tid bleve 13 öre för 1 kilogram.

I utlåtanden den 9 januari 1929, likaledes intagna i propositionen, hava kommerskollegium, lantbruksstyrelsen och generaltullstyrelsen tillstyrkt kommissionens förslag, därvid generaltullstyrelsen dock ifrågasatt viss annan formulering av den ifrågasatta bestämmelsen om tullhöjningen.

*Kungl. Maj:ts
förslag.*

Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 7 bygger helt på sockerkommissionens förenämnda utlåtande.

Föredragande departementschefen har för egen del i ämnet därjämte anfört i huvudsak följande.

»Den verkställda utredningen synes till fullo ådagalägga, att den svenska sockerbetsodlingen för närvarande befinner sig i ett bekymmersamt läge. Orsakerna härtill äro framför allt att söka i de förhållanden, vilka, såsom kommissionen anfört, för närvarande äro rådande på den internationella sockermarknaden, och det nära beroende, vari den svenska prissättningen å socker samt sockerbetsodlingen stå därtill. Världsmarknadens pris och därmed även priset här i landet å socker har nedgått högst avsevärt och befinner sig rätt väsentligt under förkrigsnivån. Den främsta anledningen härtill torde vara ökad sockerproduktion, men även andra orsaker såsom de dumpingtendenser, som framträtt från vissa håll, torde hava medverkat. Enligt de för den svenska sockerbetsodlingen gällande prisavtalen regleras den betodlarna tillkommande ersättningen för betorna av det svenska sockerpriset. Den gottgörelse, som betodlarna vid nuvarande världsmarknadsläge erhålla, blir fördenskull ogynnsam och är i själva verket så låg, att betodlingen säkerligen icke är lönande. Utredningen har också givit vid handen, att man med dylikt befarat lågt betpris med all sannolikhet har att räkna med, att betodlarna komma att för 1929 begagna sin kontraktensliga rätt att minska betarealen ned till hälften. Härigenom och med hänsyn därtill, att råsockerfabrikerna i denna situation äro berättigade att inställa driften, kan man med skäl befara en väsentligt nedsatt betodling 1929 och en härav inträdd kraftig minskning av den inhemska råsockerfabrikationen.

Olägenheterna ur allmän synpunkt av en dylik inskränkt betodling och sockertillverkning äro, såsom framgår av utredningen, mycket allvarliga. Jag vill för min del särskilt understryka kommissionens uttalanden om den synnerligen menliga inverkan på arbetsmarknaden, som härigenom skulle uppstå. Genom de vid betodlingens inskränkning bortfallande arbetstillfällena komme några tiotusental mindre bemedlade personer från södra Sverige, vilka eljest kunnat påräkna sysselsättning vid betskötseln och betupptagningen, att gå förlustiga för dem erforderliga arbetsinkomster, och detta förhållande torde få kännbara följder för deras familjer och hemorter. Den av en inskränkt betodling försäkrade stängningen av vissa råsockerfabriker komme att i stor utsträckning medföra arbetslöshet för de vid dessa fabriker eljest sysselsatta arbetarna. Av kommissionen har vidare påvisats, hurusom en nedsatt betodling och råsockertillverkning föranleda allvarliga olägenheter och rubbningar i ett flertal av förevarande näring

mer eller mindre beroende järnvägars ekonomi ävensom i övrigt i det ekonomiska livet. Det synes mig därför och med hänsyn jämväl till betodlingens betydelse för jordbruket vara en angelägenhet av stor samhällslig vikt att söka genom vidmakthållande av den inhemska betodlingen förebygga de vid en mera omfattande nedläggning av densamma uppkommande sociala och ekonomiska svårigheterna.

Kommissionens av de hörda myndigheterna förordade förslag till åtgärder i detta syfte synes mig vara väl grundat. Därest den ifrågasatta tillfälliga höjningen av raffinadtullen med 3 öre kommer till stånd, hava de båda sockerbolagen förbundit sig att — med avstående helt för egen del av det härigenom uppkomna ökade tullskyddet och iklädande sig vissa ekonomiska risker — till odlarnas förmån för 1929 förbättra sockerbetspriset på så sätt, att anledning finnes att antaga, att en normal betodling för innevarande år bliver säkerställd. Såsom kommissionen betonat, kommer ett dylikt statsingripande under nuvarande prisläge på världssockermarknaden icke att medföra något för konsumenterna betungande sockerpris, utan blir sockerpriset likväl betydligt lägre än vad fallet var till och med före världskriget. Därest Kungl. Maj:ts i årets statsverksproposition framlagda förslag om den nu utgående sockerskattens borttagande från och med den 1 juli i år skulle bifallas av riksdagen, kommer sockerpriset att från och med sagda dag, trots den ifrågasatta tullhöjningen, bliva lägre än det skulle vara, därest nu gällande tull och skattesatser bibehölles.

Den föreslagna åtgärden till sockerbetsodlingens trygghet för 1929 är av tillfällig karaktär, i det att förslaget förutsätter att, därest icke statsmakterna på grund av fortsatt behov av liknande åtgärd även för nästa år annorlunda besluta, den hittills gällande tullsatsen å socker ånyo skall bliva gällande från och med den 1 februari 1930. Att nu kunna förutsäga, i vad mån förhållandena på världssockermarknaden till dess förbättrats, låter sig givetvis ej göra, men tecken saknas icke, som antyda, att krisen är av övergående natur. Vid jämförelse mellan de förhållanden, varunder å ena sidan den svenska sockernäringen och å andra sidan flertalet mera sydligt belägna betsockerproducerande europeiska länder arbetat under senaste tid — därvid icke minst bör bemärkas det högre tullskydd som i allmänhet förekommer i sist åsyftade länder — synes man vara berättigad draga den slutsatsen, att den svenska sockernäringen bör kunna väl hävda sin ställning gent emot andra länder, där betsockerproduktion bedrivs. Även ur denna synpunkt synes all anledning föreligga att söka hålla den svenska sockerbetsodlingen uppe under de på världssockermarknaden nu rådande kritiska förhållandena.»

I de likalydande motionerna I: 86 av herr Leander och II: 73 av herr Bengtsson i Norup utvecklas i motiveringen de skäl, som föranlett dessa motionärer att *dels* yrka avslag på Kungl. Maj:ts förslag om ökat tullskydd för socker och *dels* hemställa om särskilt anslag till den svenska sockerbetsodlingens säkerställande under år 1929.

Rörande det nuvarande läget på sockermarknaden och fragan om lämplighet och behovet att lämna den svenska betodlingen ökat understöd hava dessa motionärer anfört i huvudsak följande.

Att den svenska sockerbetsodlingen för närvarande befunne sig i ett synnerligen brydsamt läge, visade med all tydlighet den utredning, som återfunnes i propositionen. Huvudanledningen till denna situation vore det

Herrar Leanders och Bengtssons i Norup motioner.

konkurrerande rörsockret, vilket på världsmarknaden såldes till ytterst låga priser. Det vore således icke blott den svenska, utan hela den europeiska betodlingen som utsatts för samma mycket allvarliga konkurrens. Om man även hyste den åsikten, att staten i regel icke genom subvention borde understödja en produktion, finnes dock undantagsfall, då ett dylikt statsingripande borde göras. Ett dylikt undantag kunde tänkas, då en för hela landet ytterst värdefull och betydande produktion vore utsatt för en *tillfällig* konkurrens, som vore så svår, att den inhemska produktionen icke utan ett provisoriskt statsunderstöd kunde upprätthållas. Att betodlingen och sockerindustrien för vårt land vore av en mycket stor betydelse, torde knappast kunna jävas, och statsmakterna hade även under årtionden genom betydande statssubventioner i form av tullskydd befrämjat den svenska sockerproduktionen.

Näringsens ifråga värde för landet bestode dock icke minst däri, att den periodiskt lämnade arbete åt en stor mängd personer, för vilka tillgång på sysselsättning av denna art vore nästan oumbärlig för deras existens. I detta avseende kunde för de bygder, som här vore ifråga, knappast någon annan produktiv verksamhet med framgång ersätta betodlingen.

Den springande punkten, huruvida ett ökat understöd nu borde lämnas betodlingen, vore, huruvida den nuvarande svåra rörsockerkonkurrensen kunde anses vara av mera tillfällig natur eller om anledning förefunnnes antaga, att densamma komme att fortfara en längre tid framåt till allvarlig fara för den inhemska sockerbetsodlingen. På denna viktiga punkt syntes såväl de sakkunnigas yttrande som departementschefens anförande till statsrådsprotokollet sakna de sannolikhetsskäl, som kunde tala till förmån för den uppfattningen, att den nu pågående allvarliga konkurrensen mellan bet- och rörsockret endast kunde anses vara av mera tillfällig natur.

Det torde heller icke vara möjligt att på den tid, som återstode till dess ärendet måste avgöras i riksdagen, hinna verkställa en mera ingående utredning härom. Under dessa förhållanden framstode det såsom den närmaste utvägen att uppskjuta det definitiva ställningstagandet i denna fråga, till dess nyss nämnda utredning verkställts, men att bereda näringen erforderligt understöd under den tid utredningen påginge.

Motionärerna övergå härefter till spörsmålet, i vilken form ett tillfälligt ökat understöd åt betodlingen bör lämnas, samt anförä härom i huvudsak följande.

Enligt propositionen skulle kostnaderna för den föreslagna statssubventionen bäras av sockerkonsumenterna i form av en på sockret lagd konsumtionsskatt, som föreslås utgå med 3 öre förhöjt tullskydd per kilogram. I denna hemställan kunde motionärerna icke dela regeringens uppfattning. Statsmakterna hade även under de sista åren med all rätt framhållit, att det vore i hög grad olämpligt och orättvist att bibehålla å sockret, vårt näst viktigaste näringsämne, en konsumtionsskatt. Riksdagen hade därför successivt nedsatt den utgående sockeraccisen, som enligt den nuvarande regeringens förslag i år borde helt och hållet av riksdagen avskrivas. Betraktade man det av regeringen föreslagna ökade tullskyddet i samband med den ifrågasatta överenskommelsen med den svenska sockerindustrien, på vad sätt det genom den ökade tullförhöjningen erhållna beloppet skulle användas, så funne man, att den föreslagna ökade tullen för konsumenterna verkade på samma sätt som den nu utgående sockeraccisen. Det kunde emellertid icke vara ett konsumentintresse, huruvida sockret, som konsumerades i vårt land, vore framställt ur inhemskt betsocker eller utländskt rörsocker, och det vore därför icke riktigt, att sockerkonsumenterna skulle

allt efter den kvantitet socker de konsumerade, bära kostnaderna för den inhemska betodlingens upprätthållande under en svår tillfällig konkurrens. En av förutsättningarna för beviljandet av en ny statssubvention vore nämligen, att det är ett *riksintresse* att betodlingen genom ett provisoriskt statsingripande upprätthålles. För var och en, som hyste den uppfattningen att det är ett riksintresse av vital betydelse och icke blott ett intresse för en viss landsdel eller ett visst begränsat antal medborgare i landet att betodlingen säkerställes, borde det stå klart att det tillkomme landets samtliga medborgare att allt efter inkomst och förmögenhet bära kostnaderna för den föreslagna nya statssubventionen. Endast om belastningen fördelades i enlighet härmed, beskattas allmänheten på rättvisast möjliga sätt, då däremot enligt regeringens förslag i stor utsträckning de minst bärkraftiga skatdragarna skulle belastas på grund av den föreslagna tullförhöjningen. Visserligen konsumerades socker av alla samhällsklasser i vårt land, men i mycket stor utsträckning konsumerade de mindre bemedlade vida mer socker än de burgnare samhällsklasserna. Även för flertalet av vårt lands jordbrukare verkade den av regeringen föreslagna tullförhöjningen i hög grad orättvis, ty den innebure, att det stora flertalet små jordbrukare, som ägde eller brukade den kargaste jorden och levde under de blygsammaste ekonomiska förhållandena, skulle i allt för hög grad få bära de kostnader, som komme de jordbrukare tillgodo, vilka odlade Sveriges bördigaste jord.

Motionärerna anse därför, att, i stället för förhöjd tull, riksdagen borde *anslå det belopp*, som kunde vara behövt för vidmakthållande av en sockerbetsodling i önskvärd utsträckning. Beträffande villkoren för understödets utlämnande anföres följande.

Det kunde visserligen tänkas, att definitiva beslut därom nu fattades vid riksdagen. En lämpligare utväg vore dock, att riksdagen endast i huvudsak angäve grunderna för utfående av statens tillskott åt odlare samt att sedermera Kungl. Maj:t finge i detalj utfylla bestämmelserna därom. I dylikt fall torde jämväl de av riksdagen beviljade medlen lämpligen avsättas till en fond, från vilken understödet utbetalades. Härmed vore man tillbaka till den tanke, åt vilken Kungl. Maj:t hade givit uttryck vid den år 1926 verkställda utredningen. På sätt i propositionen meddelades tänkte man sig då upprättandet av en regleringsfond, från vilken understöd borde utgå under de år, då särskilt dåliga konjunkturer rådde, medan däremot näringen själv skulle verkställa återbetalningar under sådana år, när bättre förhållanden vore för handen. Frågan, huruvida en utveckling i sistnämnda avseende nu änyo borde ifrågasättas, torde dock böra avgöras först efter det den av motionärerna förut angivna undersökningen blivit verkställd och de därmed förbundna konsekvenserna kunde helt överblickas. För 1929 torde det vara tillräckligt, att medel ställdes till förfogande för denna understödsperiod. Och ifråga om de för betodlarnes räkning stipulerade ersättningsgrunderna syntes dessa kunna i stort sett anslutas till de av Kungl. Maj:t i propositionen ifrågasatta. Utan särskilt förslag från motionärerna torde därför vederbörande utskott i detta avseende efter verkställd prövning kunna föreslå de ändringar och jämkningar i dessa, som befunnas erforderliga.

I den av herr Sköld m. fl. väckta motionen II:289 behandlas i motiveringen till en början de allmänna förutsättningar, ifrån vilka det i propositionen framförda förslaget om åtgärder till betodlingens understödjande

*Motionen
II:289 av
herr Sköld
m. fl.*

synes böra bedömas. Därvid undersökes på i huvudsak följande sätt, vilka följder som kunna antagas uppstå genom den befarade minskningen av betarealen för 1929.

Det torde vara klart för en var, att sockerbetsodling just nu icke kunde vara lönande. Hur svåra konjunkturer jordbruket än hade för närvarande, torde dock beträffande de flesta av denna närings produkter prisläget vara bättre än i fråga om sockerbeter. Det vore därför ganska naturligt, att betodlarna övervägde att övergå från denna odling till andra. Deras möjligheter härutinnan vore emellertid begränsade genom de 1927 tecknade odlingskontrakten, vari betodlarna förbundit sig att under de fem kontraktsåren upprätthålla en betodling av minst hälften av den 1927 kontrakterade arealen. Den utav regeringen tillsatta kommissionen, på vars utredning regeringspropositionen byggde och vilken utredning även låge till grund för motionärens framställning, hade beräknat, att betodlarna skulle begagna rätten att inskränka arealen i sådan omfattning, att arealen minskades med 35 à 40 procent, d. v. s. från 40,000 till 24,000 à 26,000 hektar. Under förhandenvarande omständigheter talade allt för att denna beräkning vore riktig.

Följderna av en dylik odlingsminskning kunde icke på grund av tillgängligt material med säkerhet bedömas. Om man endast toge hänsyn till det aktuella prisläget å jordbrukets produkter, vore det väl sannolikt, att jordbrukarnas läge icke bleve synnerligen ändrat, om en tillfällig inskränkning i sockerbetsodlingen komme till stånd. Produktionsomläggningen komme givetvis dock att medföra åtskilliga besvärliga rubbningar. Sedda på längre sikt, d. v. s. om man betraktade odlingsminskningen som en inledning till den svenska sockerproduktionens upphörande, torde följderna bliva mycket ödesdigra för stora grupper av jordbrukare. De höga jordvärdena komme säkerligen att falla, och de, som köpt jordbruk efter kriget eller som ingått arrendeavtal för längre tid, komme helt säkert att i många fall råka i betydande svårigheter. Det vore därför uppenbart, att frågan om sockerbetsodlingens upprätthållande vore av stor betydelse för jordbrukarna.

Även stora arbetargrupper bleve berörda. För den fast anställda personalen vid sockerfabrikerna torde den tillfälliga odlingsminskningen visserligen medföra svårigheter, men än värre bleve det för dem, om produktionen helt inställdes, enär dessa arbetare ofta ägde små bostadslägenheter, vilka genom ett nedläggande av sockerindustrin måhända bleve helt värdelösa. Den betydligt mycket större arbetargruppen vid sockerproduktionen utgjordes av säsongarbetare, dels anställda vid sockerfabrikerna och vågstationerna under kampanjen och dels sysselsatta med betskötsel. Dessa arbetargrupper tillhörde i stor utsträckning de sämst ställda i samhället. De utgjordes av landsbygdens diversearbetare, vilka finge söka sin utkomst än här och än där till en mycket låg avlön. De utgjordes vidare av backstugusittare och småbrukare i de karga bygder, som bildades av norra Skåne, södra Småland och västra Blekinge. Det vore befolkningslager, för vilka ett par hundra kronors inkomst vid betskötsel eller i sockerfabriker utgjorde den huvudsakliga kontanta årsinkomsten. Dessa arbetargrupper skulle drabbas hårdast av den tillfälliga odlingsminskningen, dels därför att en odlingsminskning i första rummet ginge ut över den areal, till vars skötsel användes lejd arbetskraft, och dels därför att de befunno sig närmast svältgränsen. Men det vore ju ganska troligt, att dessa grupper först av alla skulle finna sig tillrätta, om sockerproduktionen upphörde, emedan de hade större möjligheter att uppsöka nya möjligheter för sin försörjning.

Naturligtvis kunde man tala om svårigheter för kommuner, järnvägar o. s. v., men det vore nog överdrift att påstå, att dessa svårigheter skulle betyda några allvarliga ekonomiska rubbningar. Ej heller torde ett nedläggande av sockerproduktionen och ännu mindre en odlingsminskning utgöra en fara för det svenska folkhushållets stabilitet. Det kunde ej gärna vara odelat till fördel att producera en produkt, vars årsvärde enligt nu gällande världsmarknadspriser uppginge till 35 miljoner kronor men som konsumtionen finge betala med 50 miljoner, ja, som enligt regeringsförslaget skulle komma att betalas med 55 miljoner kronor.

Motionärerna övergå härefter till frågan, huruvida det överhuvudtaget bör komma i fråga, att staten giver en näring understöd, samt anföra härom i huvudsak följande.

Dylika understöd borde noggrant prövas och varsamt användas. Det förekomme nämligen fall, då staten icke borde undandraga sig att stödja en näring. Detta vore framför allt fallet, då en näring på grund av tillfälliga rubbningar på världsmarknaden råkade i stora svårigheter, men där näringens framtidsutsikter i allt fall vore goda. Men att staten skulle stödja en näring, som på grund av den allmänna utvecklingen hade förlorat möjligheten att bära sig själv och saknade utsikter att på nytt bliva lönande, kunde icke försvaras. Det vore att lägga på landets ekonomiska liv en börda, som på längden skulle försvaga landets möjlighet att bibehålla sin ekonomiska ställning. Att i ett dylikt fall giva understöd för att bevara arbete åt en arbetargrupp vore icke heller förenligt med landets ekonomiska intressen. Lindrandet av den sociala nöd, som en omläggning av näringslivet kunde medföra, måste ske på annan väg. För övrigt kunde det vara skäl att fästa uppmärksamheten därvid, att från det håll, den nuvarande regeringen representerade, det aldrig talades om att tillgripa åtgärder för lindrandet av nöd bland arbetarna på grund av driftsinställelser utom då andra intressen vore med i spelet. Det kunde icke fördöljas, att om ej industriintressen och betodlarintressen varit med i spelet, omtanken om befältens arbetare nog hade varit minimal.

I den förevarande av herr Sköld m. fl. väckta motionen uppställes nu till besvarande frågan, om läget för den svenska sockerproduktionen vore sådant, att förutsättningarna enligt vad nyss återgivits kunde sägas vara för handen för ett statsingripande, d. v. s. om det svåra läget just nu för denna produktion vore av tillfällig art och att följaktligen utsikter funnes för att denna produktion i en icke allt för avlägsen framtid skulle kunna existera åtminstone med tillhjälp av hittills gällande tullskydd.

Motionärerna anse, att propositionen ej gäve svar på den frågan. De gjorda antydningarna om väntade förändringar, såsom genom stigande sockerkonsumtion i yttersta östern eller genom fallissemang bland producenterna på Cuba, verkade föga övertygande, enär därigenom på intet sätt klargjordes, vilka samtidiga möjligheter till utvidgning och driftsförbättringar, rörsockerproduktionen hade. Att bygga ett bedömande på propositionens uppgifter torde därför vara svårt. Denna brist i propositionen vore så mycket märkligare, som det dock i departementschefens uttalande till statsrådsprotokollet anfördes, att den föreslagna åtgärden vore avsedd att vara av tillfällig natur, vilket väl torde få innebära, att om det visade sig, att sockerproduktionen här i landet icke kunde bära sig själv, den borde ned-

läggas -- en mening, vartill dessutom nuvarande finansministern uttalade sin anslutning 1926. Å andra sidan kunde å det material, propositionen innehöller, ej heller grundas någon mening av motsatt art, d. v. s. att den svenska sockerproduktionen skulle vara dömd att upphöra. Ännu torde ej vara allvarligare övervägt, om ej genom en radikal rationalisering av sockerindustrin ett bättre läge skulle kunna skapas. Ej heller vore det ju uteslutet, att nu pågående sockerkrig kunde, såsom förr hade skett, komma att resultera i några överenskommelser eller konventioner, som å sin sida förändrade läget.

I denna ovissa situation syntes det motionärerna, som om försiktigheten bjöde, att ett visst andrum bereddes den svenska sockerproduktionen. Det kunde behövas tid, för att klarhet skulle kunna vinnas över möjligheterna för den svenska sockerproduktionens fortbestånd. Det måste anses vara onödigt hårt, om under en sådan väntetid stora arbetargrupper skulle våldsamast kastas ut i en svår ekonomisk misär, varför motionärerna komme att förorda, att från statens sida vissa åtgärder vidtoges för upprätthållandet av en större sockerbetsodling, än vad annars skulle kunna komma till stånd. Men motionärerna ansåge, att dessa åtgärder borde kompletteras med igångsättandet av utredningar rörande dels möjligheten för den svenska sockerproduktionens rationalisering och dels rörande sockerproduktionens faktiska läge i världen, vilka utredningar borde vara färdiga, innan fråga om nytt understöd för sockerproduktionen underställdes riksdagen.

Sedan motionärerna sålunda förordat åtgärder från statens sida för upprätthållande av sockerbetsodlingen i riket under 1929, framhålla de, att dessa åtgärder icke borde bestå i tullförhöjningar. Emot tullförhöjningen talade åtskilliga skäl, av vilka särskilt följande två syntes motionärerna vara avgörande.

Sedan en gång en tullförhöjning kommit till stånd, vore den mycket svår att få bort igen, detta därför att tullförhöjningen icke innebure någon synbar uppoffring från statsverkets sida. Statsmakterna frestades att taga mera lättvindligt på saken, under det att statsåtgärder till understöd av näringar tvärtom borde synnerligen noga övervägas och varsamt användas. I detta avseende tilltalade den direkta statssubventionen mera, enär dess förekomst på budgeten tvingade fram ett mera ingående övervägande. Men vidare innebure ju tullförhöjningen, att statens understöd finge bäras av medborgarna efter deras sockerförbrukning, vilket icke kunde vara en rättvis grund, detta så mycket mera som statsmakterna under senare år medvetet strävat att få bort konsumtionsbeskattningen från denna viktiga nödvändighetsvara. Ett understöd åt näringslivet borde väl om någon statsutgift vara av den allmänna karaktär, att den borde bäras efter medborgarnas skatteförmåga, vilket även *det* lättare vunnes på statssubventionens väg. Motionärerna ville alltså förorda, att åtgärder till upprätthållandet av sockerbetsodlingen toge formen av direkt statssubvention.

Vad angår de närmare villkoren för understödets utgivande hava motionärerna anfört i huvudsak följande.

Det vore då att märka, att på halva den 1927 kontrakterade arealen vore betodlarna skyldiga att under alla förhållanden upprätthålla odlingen. Då

1927 tecknades kontrakt för cirka 40,000 hektar, innebure detta, att odling å 20,000 hektar under alla omständigheter komme till stånd. Någon subventionering av denna odling borde icke gärna kunna komma i fråga. Detta kunde nämligen icke vara något statsintresse, ty statens intresse kunde icke i och för sig gälla det pris, som betalades för sockerbetorna utan i stället, att odling överhuvudtaget komme till stånd, vilket här ju skedde. Men vidare skulle det leda till orimliga konsekvenser, om staten inträdde reglerande rörande ett av två parter frivilligt träffat privaträttsligt avtal om pris. Då gällde tydligen frågan, huru stor odling över nyssnämnda 20,000 hektar staten borde subventionera? Att sträcka sig över den 1927 kontrakterade arealen torde det icke finnas anledning till. Man borde komma ihåg, att före världskriget var vår sockerbetsareal icke mycket mera än 30,000 hektar; en ökning till 40,000 måste betecknas som betydande och innebure säkerligen, att odlingen hölle på att utsträckas till jordar, som föga lämpade sig för sockerbetsodling. Att gå under en areal av 40,000 hektar vore kanske icke så lämpligt heller, med hänsyn till det ändamål det gällde att vinna. Denna areal torde även vara lämplig ur den synpunkten, att den medgäve en fullt normal drift för industrien. Motionärerna förordade alltså, att staten måtte subventionera högst en areal av 20,000 hektar, utgörande den del av den 1927 kontrakterade arealen, som låge över 50 men icke över 100 procent av nämnda areal.

Vilket pris behövde då staten garantera betodlarna, för att den önskvärda odlingen skulle komma till stånd? Den av regeringen tillsatta sockerkommissionen hade angivit som sin mening, att det lägsta pris, vartill sockerbetsodlingen nu kan bedrivas lönande här i landet, vore cirka 2 kronor 60 öre per deciton, en mening, som nog torde komma sanningen ganska nära. Närmast tillhands låge då att fastställa detta pris som minimipris, när staten givetvis icke borde göra större uppoffring än nöden krävde. Det vore också motionärernas uppfattning, att med ett dylikt pris den önskvärda betodlingen skulle komma till stånd, såvida icke hinder lades i vägen av betodlarnas organisationer. Emellertid ämnade motionärerna föreslå ett något högre pris av följande anledning. Under de senaste åren hade för betskötseln gällt en ackordslön av 250 kronor per hektar, en lön som allmänt ansetts låg med hänsyn till det tunga och obehagliga arbetet. Under förra året började på sina håll arbetsgivarna att sätta ned denna lön högst avsevärt, och från skilda håll hade sagts, att detta skulle komma att ske mera allmänt under innevarande år. Då det emellertid vore olämpligt, att på samma gång som staten gäve betodlarna statssubvention dessa verkställde en allmän lönesänkning, borde staten för den del av odlingen, som det vore meningen att statssubventionera, garantera ett något högre grundpris mot villkor, att den, som ville odla sockerbeter mot statssubvention, förbunde sig att icke betala lägre lön för betskötseln än 250 kronor per hektar. Motionärerna förordade därför ett grundpris av lägst 2 kronor 70 öre per deciton 16-procentiga betor.

Garantipriset skulle beräknas enligt följande grunder.

För varje odlare, som 1929 odlat betor å mer än femtio procent av den kontrakterade arealen, uppdelas arealen i två delar. Den ena, kallad kontraktssdelen, omfattar dels 50 procent av den kontrakterade arealen, och dels, i den mån den överstiger 100 procent av den kontrakterade arealen, därutöver odlade areal. Den andra delen, kallad garantidelen, omfattar den del av odlarens areal, som överstiger 50 men icke 100 procent av den kontrakterade arealen.

Till det enligt kontraktet utgående grundpriset ger staten för å garanti- delen odlade betor ett tillskott, som utgår med:

ett halvt öre för varje öre, som det kontrakterade betpriset understiger 2 kronor 80 öre men icke 2 kronor 60 öre per deciton 16-procentiga betor; samt

ett öre för varje öre, som det kontrakterade grundpriset understiger 2 kronor 60 öre per deciton 16-procentiga betor.

Härtill kommer tillägg enligt kontraktet för högre sockerhalt.

För å kontraktssdelen odlade betor utgår betpriset enligt kontraktet.

Motionärerna förutsatte, att för subventionens utnyttjande avtal träffades å ena sidan mellan staten och bolagen och å andra sidan mellan bolagen och de enskilda betodlarna, vilka sistnämnda avtal borde taga formen av tilläggskontrakt för 1929 års betodling till de 1927 tecknade kontrakten.

Då emellertid enligt propositionen svenska sockerfabriksaktiebolaget förklarat sig villigt att ikläda sig betydande risker vid inträffandet av ett lågt sockerpris och det väl varit meningen, att det mellansvenska bolaget skulle göra sammanlagt, borde bolagen även kunna något bidra till statens kostnader för en statssubvention — även här vid inträdande låga sockerpris. Underhandlingar borde därför inledas för att förmå bolagen bidra till statssubventionen med ett halvt öre för varje öre, som grundpriset enligt kontraktet understeg 2 kronor 36 öre per deciton. Detta borde bolagen så mycket mera kunna göra, som det ju måste innebära betydande fördelar att kunna uppehålla full drift i stället för endast halv.

De kostnader, här föreliggande statssubvention skulle komma att medföra, kunde icke exakt beräknas. De vore beroende såväl av skördens storlek som gällande sockerpris. Ginge man emellertid ut ifrån en skörd av 29,000 kilogram per hektar, vilket ungefär utgjorde genomsnittsskörden för de senast förflutna 18 åren, och räknade med ett genomsnittligt sockerpris av 35 öre, vilket motsvarade ett grundpris av cirka 2 kronor 17 öre per deciton, skulle statssubventionen per deciton bli 53 öre och för 290 deciton på 20,000 hektar eller 5,800,000 deciton tillsammans 3,074,000 kronor, av vilket belopp bolagen skulle betala 9.5 öre per deciton eller 551,000 kronor, varefter för statens räkning återstode 2,523,000 kronor. Om sockerpriset skulle falla med 2 öre, bleve det kontrakterade grundpriset cirka 2 kronor 5 öre, och subventionen för statens räkning 2,871,000 kronor och för bolagens räkning 899,000 kronor. Om sockerpriset åter skulle stiga med 2 öre, bleve grundpriset cirka 2 kronor 30 öre och subventionen för statens räkning 2,046,000 kronor och för bolagens 174,000 kronor. Riktigast torde vara att räkna med dagens sockerpris.

Då det givetvis icke finge göras beroende av bolagens benägenhet att medverka, huruvida åtgärder från statens sida skulle vidtagas, hemställde motionärerna om anvisandet för ändamålet av ett anslag av 3,000,000 kronor.

Närmare bestämmelser för detta anslags användande torde böra utfärdas av Kungl. Maj:t.

*Motionen
II:32 av herr
Herou m. fl.*

I den av herr Herou m. fl. väckta motionen II:32 hava motionärerna motiverat sitt yrkande om avslag på propositionen på i huvudsak följande sätt.

Helt givet borde frågan om näringarnas understöd, för motverkandet av arbetslöshet, bli föremål för allvarligt övervägande. I vissa fall och under vissa förhållanden kunde statsmakternas medverkan därvidlag vara lämplig. Dock torde därvidlag som en första regel kunna fastslås, att en näring, som

icke själv kunde åstadkomma en väsentlig del av arbetslönerna, ej kunde eller borde påräkna understöd från statens sida. Vidare måste också bestämt hävdas, att de medel, som anvisades för understödjande av vissa näringar, icke uttoges på så sätt, att folkgrupper i ekonomiskt svag ställning därigenom finge sina möjligheter ännu mer beskurna.

Det måste härvidlag beaktas, att sockernäringen redan hittills, genom tull-sats å 10 öre per kilogram socker, åtnjöte ett understöd, som uppginge till ej mindre än 500 kronor per hektar odlade betor eller 22 miljoner kronor per år.

I propositionen uppgives, att arbetslönen för betskötsel i dess helhet kunde uppskattas till 10 miljoner kronor, varav 5 miljoner komme på den lejda arbetskraften, samt att arbetslönerna vid råsockerfabrikerna med nu utgående timlöner uppginge till 6 miljoner kronor. *Redan med nu utgående tull-skydd existerade ett sådant förhållande, att understödet till sockernäringen med 5—6 miljoner kronor överstege värdet av arbetsinkomsten vid betodling och sockerfabrikation.*

Redan denna omständighet att här ifrågasättes ytterligare understöd åt en näring, som icke själv kunde betala någon del av arbetslönerna, borde vara tillräcklig motivering för avslag på ytterligare understöd i någon som helst form. Men det borde dessutom bemärkas, att de i propositionen anförda kalkylerna, vilka skulle illustrera sockerbolagens oförmåga att betala tillfredsställande betpriser, grundats på bl. a. en aktiepost av 135 miljoner, varav dock endast 35 miljoner i verkligheten inbetalts. På ett aktiekapital av 135 miljoner hade alltsedan 1907 årligen utbetalts en vinst av cirka 6 procent motsvarande cirka 22 procent årlig vinst på det inbetalda kapitalet.

Det vore därför i hög grad orimligt, att Svenska sockerfabriksaktiebolaget sökte inverka på riksdagens beslut genom den utfästelse det gjort enligt propositionen. Man ginge riksdagen i förväg och gjorde upp kontrakt i avsikt att inverka på riksdagens tullpolitik. Förslag om 3 öres tullförhöjning framfördes formellt av landets regering, reellt av Svenska sockerfabriksaktiebolaget.

Sedd ur synpunkten om behovet och lämpligheten av att understödja jordbruksnäringen måste ihågkommas, att de områden, där betodling bedreves, hörde till de jordbruksområden, där de bästa förutsättningarna för jordbruket vore tillfinnandes. Om jordbruksnäringen därstädes vore i betryckt tillstånd, måste förhållandena vara ännu mer betryckta för jordbruket i andra orter i Sverige. Utan att ställa sig avvisande till lämpliga anslag för jordbruksnäringen, måste motionärerna uppträda som motståndare till *det system, som hittills tillämpats, d. v. s. att man understödde de jordbruk, som bäst borde klara sig utan detta understöd.* Allrahelst som för detta måste bidra de, som hade ännu sämre förhållanden.

Rapporterna från vissa mellansvenska och än mer norrländska socknar talade om i allra högsta grad nödlidande jordbrukare. Torparna och småbrukarna, arrendatorerna i flertalet norrländska orter trycktes oerhört svårt av fattigdom och vore fruktansvärt skuldsatta. För räntors och skatters betalande vore de beroende av den inkomst, som kunde erhållas vid skogs- och flottningsarbeten. På grund av förminskade arbetstillfällen utebleve ofta den behövliga inkomsten. Det finnes otaliga exempel på, hur dessa proletära jordbrukargrupper finge sälja häst, kor eller inventarier för att klara skatterna. Dessa jordbrukare kunde ofta icke avvinna jorden mera i bruttoinkomst per hektar än den summa, som genom tullunderstöd getts åt betodlarna. Kunde det då vara rimligt, att riksdagen ytterligare skulle för-

dyra levnadskostnaderna för dessa fattiga jordbrukare för att gynna jordägarna i betodlingsdistrikten utöver vad som redan skett? De jordbrukare, som icke hade tullskyddade varor att sälja, finge avyttra sina produkter till världsmarknadspriser. De kunde därför rimligtvis begära att få köpa sina nödvändighetsvaror utan den fördyring, som skedde bakom tullmurarna.

Dessa invändningar mot förhöjning av sockertullen vore fullt berättigade även mot en förhöjning av tillfällig karaktär. Men för övrigt brukade tullskydd, då det genomdrivits, bliva rätt så varaktigt. Departementschefens uttalande om åtgärdens tillfälliga karaktär verkade så långt ifrån övertygande, att tvärtom farhågor för motsatsen därur kunde utläsas.

För alla dem, som icke hade den uppfattningen, att tullskyddet utgjorde ett allena saliggörande generalmedel för näringarnas uppblomstrande, gällde här säkerligen klokheten »bättre stämma i bäcken än i ån».

Utskottet.

De svenska sockerbetsodlarna hava för femårsperioden 1927—1931 ingått betodlingskontrakt med sockerfabriksaktiebolagen, vari priset å sockerbetor ställts i direkt förhållande till priset å socker. Då sockerpriset på grund av vissa internationella förhållanden, till vilka utskottet återkommer här nedan, nu är lågt, erhålla de svenska odlarna följaktligen också ett lågt betpris. Med dagens sockerpris i Sverige — som vid försäljning från sockerbolagen utgör 36 öre för 1 kilogram krossad melis, inklusive raffinadtullen 10 öre men exklusive sockerskatten 4 öre — bliver priset för 100 kilogram betor med 16 procent sockerhalt sålunda 2 kronor 23 öre, vilket är ungefär samma betpris som närmast före världskriget. I de i ämnet nu föreliggande framställningarna anges ett dylikt betpris vara så ogynnsamt för odlarna, att det ej vore med deras fördel förenligt att uppehålla någon betodling. De äro emellertid, enligt de ingångna femårskontrakten, skyldiga att under avtalstiden fortsätta odlingen på hälften av den på kontrakten tecknade betarealen, under det att de hava rättighet att för ett kontraktår i sänder efter anmälan hos vederbörande råsockerfabrik före den 15 mars befria sig från odling på den återstående hälften av kontraktsarealen. I propositionen göres nu gällande, att betodlarna med all sannolikhet komma att för 1929, med hänsyn till rådande prisläge, begagna sin rätt till arealminskning i så stor omfattning, att antagligen 35 å 40 procent av den kontrakterade arealen bortföller. Härigenom skulle betarealen för 1929 sänkas från cirka 40,000 till 24,000 å 26,000 hektar. Då sockerbolagen emellertid hava kontraktssenlig rätt att, därest arealminskningen vid en råsockerfabrik överstiger 20 procent, nedlägga driften vid fabriken, kunde man — enligt propositionen — möjligen vänta ytterligare nedsatt betodling. Såsom ogynnsamma följer av dylik minskad inhemsk betodling och till följd härav inskränkt inhemsk råsockertillverkning har särskilt framhållits, att arbetarna på betfälten och i råsockerfabrikerna härigenom skulle gå miste om arbetstillfällen, vilka i propositionen beräknats motsvara ungefär 5 miljoner kronor för den förra och 3 miljoner kronor för den senare gruppen. I denna situation har nu frågan om åtgärder från det allmännas sida till förebyggande för 1929 av dylik inskränkning i den svenska sockerproduktio-

nen förelagts riksdagen. Beträffande formen för sålunda ifrågasatt ytterligare stöd åt sockerbetsodlingen har Kungl. Maj:t föreslagit förhöjd sockertull. Denna väg har emellertid avstyrkts i samtliga i ämnet väckta motioner. I stället hava motionärerna, fränsett dock dem som väckt motionen II: 32, ifrågasatt, att riksdagen måtte under vissa villkor anvisa ett särskilt anslag på riksstaten för betodlingens tillfälliga stödjande 1929, jämsides med att viss utredning påkallas i syfte att bland annat vinna ökad klarhet rörande betingelserna för sockerproduktionens framtid.

För egen del vill utskottet till en början erinra om den allmänna standpunkt, som riksdagen sedan flera år tillbaka som regel intagit, när fråga varit att taga ställning till framställningar om ökat skydd från det allmännas sida åt betryckta näringar. Riksdagen har därvid och särskilt under den efter fredsslutet inträffade tiden med prisfall å världsmarknaden sökt uppehålla den principen, att det för det svenska folkhushållet och även för de enskilda näringarna själva i grund och botten vore bäst, att man icke med konstlade medel och åtgärder, som fördyrade allmänt brukliga livsförnödenheter och andra nödvändiga förbrukningsartiklar, förhindrade eller framsköte näringslivets naturliga anpassning efter det rådande världsmarknadsläget. Erfarenheten torde också hava visat, att denna riksdagens standpunkt på det hela taget varit till bättnad för landets ekonomiska liv. Med hänsyn härtill synes all anledning föreligga att även i fortsättningen med den största varsamhet pröva gjorda framställningar om ytterligare understöd åt enskilda näringar, som på grund av bristande konkurrenskraft gent emot utlandet råka i svårigheter, gällande detta framför allt, om fråga är att genom höjda skyddstullar åstadkomma en fördyring av prisläget inom landet. Detta utesluter emellertid icke, att fall kunna förekomma, då det av särskild anledning kan finnas vara av nöden att lämna ett tillfälligt ytterligare understöd åt en för landet betydelsefull näring, som tack vare dylik tillfällig hjälp därefter kan antagas bestå i konkurrensen.

Vad nu särskilt angår den svenska sockernäringen, bör det icke förglömmas, att denna redan åtnjuter ett väsentligt och i förhållande till varans pris mycket högt tullskydd. Genom den gällande tullsatsen, 10 öre per kilogram färdigt socker, hava konsumenterna påtagit sig en utgift för stödjande av den svenska betodlingen och sockerindustrien, som med en årsförbrukning av drygt 200,000 ton årligen uppgår till minst 20 miljoner kronor, varav ungefär $\frac{1}{4}$ tillfaller statskassan i form av tullinkomster och återstoden uppbäres av betodlarna och sockerindustrien. Redan det nuvarande tullskyddet på socker fördyrar detta viktiga livsmedel för det svenska folkhushållet med ungefär 40 procent av världsmarknadspriset. Med hänsyn härtill synes det vara av stor vikt att i detta fall särskilt noga pröva, huruvida anledning finnes för staten att bereda denna näringsgren ytterligare ekonomiskt understöd.

Före en dylik prövning är det emellertid av betydelse att undersöka frågan, huruvida de föreliggande svårigheterna för den svenska sockerbetsodlingen äro av tillfällig art eller om de kunna antagas bliva för framtiden bestående. Svårigheterna för den svenska sockerbetsodlingen hava ju sin utgångspunkt i de rådande internationella förhållandena på sockermarknaden, vilka nedpressat priset till en för våra förhållanden — trots det bestående tullskyddet — så låg nivå, att odlingen härstädes nu icke anses lönande. Av propositionen inhämtas, hurusom den tävlan, som under sockerproduktionens tidigare skeden tid efter annan förekommit mellan rörsocker och betsocker, sedan världskrigets slut alltmera skärpts för att under de senaste åren övergå till formligt handelskrig mellan rörsockerproducenter och betsockerproducenter. Utmärkande för läget nu synes vara, att rörsockerproduktionen är stadd i en kraftig expansion dels genom att nya arealer upptagits och dels tack vare uppsving i tekniskt hänseende, allt medan betsockerproducenterna med stöd av konstlade anordningar och ekonomiska uppoffringar från respektive länders sida söka att vidmakthålla sin ställning på världsmarknaden. Den sålunda särskilt genom rörsockerproduktionens framsteg ökade sockertillverkningen i världen har icke motsvarats av lika stor stegring i sockerförbrukningen. Detta uppgives hava lett till uppkomsten av betydande lageröverskott, och företeelsen i dess helhet har givetvis framkallat ett kraftigt prisfall å världsmarknaden för socker. — Av utredningen i propositionen får man emellertid ej hållpunkter för bedömning av den sannolika utvecklingen å den allmänna sockermarknaden under närmaste framtid. Givetvis måste det under alla förhållanden vara vanskligt att härom bilda sig en bestämd uppfattning. För den mening, som uttalas i propositionen, att tecken icke saknades, som antydde, att krisen vore av övergående natur, hava dock enligt utskottets mening några övertygande belägg icke givits. Med minst lika stor sannolikhet torde det kunna göras gällande, att rörsockerproduktionens uppsving både i fråga om omfattning och beträffande teknisk och ekonomisk rationalisering kan komma att ytterligare fortgå och att härigenom en än mera försvårad situation för betsocker kan tänkas inträda. Exemplet från Java, där produktionen tack vare driftens tekniska förbättring är i stark stegring och uppgives vara lönande trots rådande låga världsmarknadspris, kan likaväl tolkas så, att även andra rörsockerproducerande länder borde kunna på något liknande sätt öka och stabilisera sin rörsockerproduktion. De siffror, som anförts om världskonsumtionens ökning, torde icke heller lämna bevis för, att man kan räkna med en så stegrad efterfrågan på socker, att den tydliga i utveckling varande världsproduktionen kan härigenom upptagas till förbättrade priser. Av det för utskottet i ämnet tillgängliga materialet torde man följaktligen icke kunna draga annan slutsats, än att det för närvarande är synnerligen ovisst, om betsockerproduktionen för den närmaste framtiden har att vänta en förbättrad ställning på världsmarknaden för

socker. Utskottet kan därför, i motsats till departementschefen, icke göra något uttalande om det nuvarande prislägets tillfälliga natur.

På sätt som föreslagits i den av herr Sköld m. fl. väckta motionen och likaledes betonats i motiveringen till de av herrar Leander och Bengtsson i Norup väckta motionerna, bör därför utredning nu påkallas i syfte att få hithörande spörsmål om sockermarknadens allmänna läge och betsockerproduktionens — särskilt den svenska sockernäringens — framtidsutsikter allsidigt och ingående belysta. Därvid bör jämväl, såsom framhålles i den förstnämnda motionen, undersökas, huruvida icke den svenska sockerindustrien och betodlingen borde kunna genom rationaliserings- och koncentrationsåtgärder ernå ökade möjligheter att bättre än hittills bestå i konkurrensen på sockermarknaden. Av intresse vore också att vid dylik utredning få närmare utrönt de betingelser, varunder rörsockerproduktionen arbetar, såsom i fråga om de produktionsfaktorer — däribland arbetskostnaderna — som bestämma ifrågavarande produktion. Utskottet kommer följaktligen att föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära verkställande skyndsammast av dylik utredning.

Då resultatet av denna utredning givetvis ej kan föreligga inom den tid, då odlarna hava att bestämma sin betareal för 1929, måste ett ställningstagande för denna gång till frågan om eventuellt ytterligare statligt stöd åt den inhemska betodlingen ske, utan att sagda utredningsresultat föreligger. Vid sådant förhållande bör det enligt utskottets mening nu icke ifrågakomma annat än ett övervägande av lämpligheten att lämna betodlingen ett *tillfälligt stöd i avvaktan på sagda utrednings slutförande*. De skäl, som huvudsakligen kunna anföras till stöd för ett extra statsingripande, hava utförligt angivits i propositionen och nyss berörda motioner, nämligen att en nedsatt betodling komme att med olägenheter drabba ett stort antal arbetare, som pläga sysselsättas på betfälten och i råsockerfabrikerna. Jämväl utskottet anser, att anledning i detta fall kan föreligga för staten att så vitt möjligt söka förebygga, att dessa arbetargrupper hastigt gå förlustiga berörda för dem synnerligen betydelsefulla arbetstillfällen. Utskottet kan därför, om också icke utan tvekan, i den föreliggande situationen förorda visst ytterligare, tillfälligt understöd från det allmännas sida i syfte att för 1929 förhindra mera väsentlig minskning av den svenska betodlingen och råsockerfabrikationen. Detta sker dock under förutsättning, att den tillfälliga hjälpen gives sådan form, som enligt vad nedan närmare skall utvecklas kan ur det allmännas synpunkt anses lämplig.

I sistnämnda hänseende anser utskottet, att den av Kungl. Maj:t föreslagna vägen med sockertullens höjande icke bör beträdas. Med tullhöjning anskaffas det för betprisets förbättring erforderliga penningbeloppet genom konsumtionsbeskattning, i det att varje förbrukare av socker tvingas att i form av ett merpris å det socker han inköper ytterligare understödja betodlingen. Detta kan i föreliggande fall, där den extra hjälpåtgärden

30 *Sammanfattning av statsintresset att förebygga viss arbetslöshet* Nr 1.

huvudsakligen motiveras av statsintresset att förebygga viss arbetslöshet och där man redan genom den nuvarande tullen lagt hela bördan av sockernäringsens hittillsvarande stora understöd på förbrukarna, icke vara en rättvis norm för bestridande av det allmännas kostnader för det ytterligare understödet. Tullhöjningen å detta viktiga livsmedel verkar för övrigt så, att den fattigare delen av befolkningen därav drabbas i förhållande till varje familjs totala levnadskostnader vida hårdare än de större inkomstagarna. Förnekas kan icke heller, att en anordning med höjd tull har en viss förmåga att bli bestående. Även ur rent praktiska synpunkter torde Kungl. Maj:ts förslag i detta fall icke vara lämpligt. Genom tullhöjningen framtvingas en automatisk höjning med ungefär 19 öre per deciton betor även beträffande den första hälften av betodlarnas kontrakterade areal, en odling, som de i allt fall måste uppehålla och beträffande vilken de, trots risken för prisfall, vid avtalsuppgörelsen 1926 godtagit en bestämd prisberäkning. Tullhöjningen medför vidare, att betpriset automatiskt höjes med sagda 19 öre även om prisläget skulle bli så gynnsamt, att betpriset med vilket belopp som helst överstege 2 kronor 80 öre, vilket med andra ord innebär, att det allmänna skulle gå in för att förbättra betpriset med 19 öre jämväl i den situation, att odlingen även utan ytterligare understöd anses lönande. Såsom framhålles i propositionen förväntas vidare avsevärda rubbningar i sockerhandeln vid tullhöjningens införande och borttagande. Sålunda räknas med att icke mindre än 36,000 ton raffinad, en siffra som dock icke närmare motiverats, skulle genom tulländringarna bli föremål för viss spekulation från mellanhändernas m. fl. sida. En anordning, som väntas medföra dylikt tillstånd på sockermarknaden, kan icke innebära en god lösning av frågan. Slutligen må framhållas, att den ifrågasatta tullhöjningen med 3 öre säkerligen icke inverkar på vissa utomsvenska länders dumpingpolitik, enär det svenska tullskyddet enligt Kungl. Maj:ts förslag ingalunda torde bli prohibitivt utan fortfarande medför, att sockerpriset i Sverige måste helt anpassas efter importpriset vid varje tillfälle. — Av de nu anförda liksom de i motionerna åberopade skälen vill utskottet alltså avstyrka Kungl. Maj:ts förslag om tullhöjning å socker.

Då utskottet emellertid, såsom framgår av det förestående, ansett sig böra förorda visst tillfälligt understöd åt betodlingen men icke funnit sig kunna godtaga förslaget om tullhöjning, har utskottet därför undersökt, huruvida icke den motionsvis anvisade vägen med direkt anslag på riksstaten kan anses framkomlig och lämplig. Därvid har utskottet på i huvudsak följande skäl ansett sig böra tillstyrka dylik anordning. Genom att utgifterna för det extra stödet åt betodlingen icke direkt påläggas varans konsumtionspris skapas möjlighet att fördela utgifterna efter medborgarnas skatteförmåga. Med uppförande på riksstaten av ett särskilt anslag för ändamålet få statsmakterna tillfälle att mera noggrant överväga såväl understödets behövlig-

het som dess storlek, varjämte man tydligt ser vad anordningen kostar. Med hänsyn härtill och då den sålunda ifrågasatta anordningen bär tillfällighetens prägel i vida högre grad än tullhöjningen, torde man ej här riskera, att anslaget kvarstår längre eller till högre belopp, än som oundgängligen erfordras. Anordningens tillfälliga karaktär och skarpt framträdande form torde också bidraga till, att den ovan antydda rationaliseringen av näringen framtvings snabbare än genom en påbyggnad på det allmänna tullsystemet. För övrigt undvikas genom anslagsformen samtliga de praktiska olägenheter, som enligt vad nyss påvisats äro förenade med tullhöjningen. Vid understödets utlämnande kunna alltså sådana villkor stadgas, att detta uteslutande kommer att utgå för betor från den del av odlares areal, varå han äger rättighet inställa odlingen, något som medför, att det allmännas kostnader för motverkande av produktionens befarade nedgång kunna något begränsas utan att odlarnas intresse att uppehålla odlingen å den fria arealdelen *borde* bliva mindre. Vid anslagsformens användande behöver staten icke heller lämna extra bidrag till betodlarna i det prisläge, att odlingen ändock är lönande. Vidare undvikes förberörda rubbningar i sockerhandeln med de spekulationer, som enligt propositionen befaras inträda i samband med tullens höjande och åternedläggning.

Utskottet förordar alltså uppförande å nionde huvudtiteln för budgetåret 1929/1930 av ett anslag att användas för utlämnande av visst tilläggspris för 1929 års sockerbetsodling.

Rörande anslagets användning och *grunderna för tilläggsprisets utlämnande* torde följande böra gälla.

1) Genom vederbörande sockerfabriksaktiebolag betalas för viss nedan angiven del av de sockerbetor, som odlas under 1929 och levereras till sockerfabrik under kampanjen 1929/1930, ett tilläggspris efter följande grunder.

2) För odlare, som före 1929 tecknat flerårigt betodlingskontrakt och jämlikt detta 1929 odlar betor på större areal än 50 procent av den i kontraktet ursprungligen angivna, delas betarealen i två delar, varav den ena, benämnd garantidelen, omfattar den areal, som överstiger 50 men ej 110 procent av den i kontraktet ursprungligen tecknade.

3) För i föregående stycke avsedd odlare, som 1928 odlat betor på större areal än 110 procent av den i kontraktet ursprungligen tecknade, må garantidelen ökas med hälften av den 1929 odlade areal, som ligger mellan 110 procent av den på kontraktet ursprungligen tecknade arealen och 1928 års areal.

4) För odlare, som 1927 eller 1928 odlat betor enligt ettårigt kontrakt, räknas hälften av hans 1929 odlade areal såsom garantidel, med iakttagande dock att i detta stycke nämnd garantidel icke må överstiga 50 procent av den högsta areal, han odlat under 1927 eller 1928.

5) Den av odlaren levererade betkvantiteten fördelas på garantidelen och odlarens övriga betareal i förhållande till dessas storlek.

6) För betor från garantidelen erhåller odlaren, därest det kontraktsenliga

grundpriset för 100 kilogram sockerbetor med 16 procent sockerhalt understiger 2 kronor 80 öre, ett tillägg utgörande skillnaden mellan 2 kronor 80 öre och sagda grundpris.

7) Av tilläggens sammanlagda belopp bestridas $\frac{9}{10}$ av statsmedel och $\frac{1}{10}$ av vederbörande bolag. Bolagen äga att under den tid, tilläggen av dem utbetalas, successivt och i avräkning utfå statsbidraget för ändamålet mot redovisningsskyldighet. Senast den 15 mars 1930 avgiva bolagen slutredovisning. Bolagen äro pliktiga tillhandahålla allt det material, som är erforderligt för statens kontroll av slutredovisningens riktighet.

Utskottet har förvissat sig om, att de båda sockerfabriksaktiebolagen äro beredda att dels medverka till det ifrågasatta statsanslagets användande på ovan under 1)---6) angivna sätt, dels ock av egna medel bestrida den tiondel av kostnaden för betpriset förbättrande, som enligt 7) icke skulle täckas av statsmedel.

Vad angår den närmare innebörden och de *ekonomiska verkningarna* av det av utskottet nu förordade förslaget vill utskottet framhålla följande.

För betor från den areal, som odlarna i allt fall äro skyldiga att odla, skulle de erhålla det betpris, som framgår av gällande betodlingskontrakts bestämmelser. För betor, som odlare med flerårigt kontrakt odlar på den areal, som ligger mellan 50 och 110 procent av den kontrakterade, skulle ett garanterat lägsta grundpris av 2 kronor 80 öre erhållas. Vad särskilt angår arealen mellan 100 och 110 procent må nämnas, att dylika odlare hava rättighet enligt kontrakten att efter anmälan öka sin tecknade areal med 10 procent. Då här alltså finnes en kontraktsenlig rätt till viss begränsad arealökning, som särskilt för odlare med liten åkerareal kan vara av betydelse att begagna — bland annat med hänsyn till åkerns skiftesindelning — samt då det kan antagas, att en del andra odlare ej för 1929 önska odla hela den kontrakterade arealen, synes det vara en lämplig och praktisk anordning, att tilläggspris får utgå för betor från arealen mellan 50 och 110 procent av den på flerårskontrakt angivna. Enligt bestämmelsen under 3) erhålles garantipris jämväl för viss del av den överskjutande arealen, om man med sistnämnda uttryck betecknar den areal, som överstiger 110 procent av den i kontraktet angivna. För att erhålla garantipris även för överskjutande areal fordras emellertid, att odlaren även 1928 haft överskjutande areal. I så fall kan han erhålla garantipriset jämväl för hälften av 1929 års överskjutande areal, dock ej för mera än hälften av 1928 års överskjutande areal. Bestämmelsen under 4) har betydelse huvudsakligen för vissa, fåtaliga odlare i mellan-Sverige, som ej tecknat flerårigt kontrakt, men ändock odlat betor under 1927 eller 1928. Att märka är, att garantipris ej enligt förestående regler tillkommer helt ny odlare; dock möjliggör betodlingskontraktet, att den, som övertager en gård, varå finnes odlingskontrakt, kan få inträda i den förutvarande brukarens ställning såsom betodlare. Slutligen må framhållas, att det

Sammansatt bevillnings- och jordbruksutskotts utlåtande Nr 1. 33

torde hava varit önskvärt, att viss maximering av odlarnas tillhopatagna garantidelar kunnat stadgas, men har det visat sig, att härför erforderliga bestämmelser bleve för odlarna svåra att överskåda, vadan utskottet — som håller för sannolikt, att den tillhopatagna garantiarealen ändock ej kommer att nämnvärt överstiga hälften av 1928 års areal — av praktiska skäl avstått från att härom framställa förslag.

Enligt förestående regler skulle odlarna erhålla följande *betpris för garantidelen (öre per deciton)*.

Sockerpris, exkl. skatt, öre per kg	Enligt kontraktet	Enligt förslaget	Tilläggets storlek per deciton från garantidelen
33	204.9	280.0	75.1
34	211.1	280.0	68.9
35	217.4	280.0	62.6
36 ¹	223.6	280.0	56.4
37	229.8	280.0	50.2
38	236.1	280.0	43.9
39	242.3	280.0	37.7

Sammanlagda kostnaden i kronor för tillägget bliver följande.

Betskörd å garantidelen	500,000	550,000	600,000 ton
Sockerpris			
33	3,755,000	4,130,000	4,506,000
34	3,445,000	3,789,000	4,134,000
35	3,130,000	3,443,000	3,756,000
36 ¹	2,820,000	3,102,000	3,384,000
37	2,510,000	2,761,000	3,012,000
38	2,195,000	2,414,000	2,634,000
39	1,885,000	2,073,000	2,262,000

Enligt utskottets förslag och sockerbolagens nu gjorda åtaganden skulle *bolagen av dessa kostnader bestrida följande belopp (kronor)*:

Betskörd från garantidelen	500,000	550,000	600,000 ton
Sockerpris			
33	376,000	413,000	451,000
34	345,000	380,000	413,000
35	313,000	344,000	376,000
36 ¹	282,000	310,000	338,000
37	251,000	276,000	301,000
38	220,000	241,000	263,000
39	189,000	207,000	226,000

¹ Dagens sockerpris.

En jämförelse mellan de belopp, som sockerbolagen enligt förestående samt enligt förslaget i propositionen hava att i olika tänkbara fall själva anslå till bet Prisets förbättring, giver vid handen följande. Enligt utskottets förslag hava bolagen att i alla de ovan angivna fallen, såväl vid dagens sockerpris som vid högre och lägre sockerpris, bidra med belopp varierande mellan ungefär 200,000 och 450,000 kronor. Vid dagens sockerpris och en normal-skörd skulle bolagens kostnader uppgå till något över 300,000 kronor. Enligt förslaget i propositionen bliva bolagens uppföringar visserligen högre, därest sockerpriset skulle ytterligare sjunka, men vid dagens sockerpris beräknas bolagen undgå varje egen uppföring. Oberoende av utsikterna för sockerprisets ändring i ena eller andra riktningen, lär utskottets förslag vara att föredraga ur statens synpunkt, enär det icke överlämnar åt det ovissa att avgöra den del av subventionsbeloppen, varmed bolagen hava att bidra. Vid jämförelse i nu förevarande hänseende mellan utskottets förslag och förslaget i herr Skölds m. fl. motion framgår, att vad nyss sagts om bolagens bidrag i de olika fallen enligt propositionen i viss mån är giltigt jämväl rörande herr Skölds förslag. Enligt detta befrias således bolagen från andel i kostnaderna, om sockerpriset utgör 38 öre eller mera, men deras andel bliver å andra sidan högre än enligt utskottets förslag vid lägre sockerpris. Utskottet anser emellertid, att dess förslag rörande bolagens bidrag, sett som helhet, är det lämpligaste.

Det för tilläggsprisets utgivande erforderliga statsbidraget kan enligt förestående förutsättningar komma att variera från cirka 1,700,000 till cirka 4,050,000 kronor. Utskottet beräknar, att ett statsanslag för budgetåret 1929/1930 av 3,500,000 kronor torde böra anvisas. Anslaget bör hava förslagsanslags natur.

Vad slutligen angår det i herr Skölds m. fl. motion framförda förslaget med skapande av viss garanti mot sänkning av ackordslönen för betskötsel och betupptagning, må först framhållas, att hithörande lönefrågor icke regleras genom kollektivavtal. Utskottet vill för sin del beträffande nu berörda spörsmål uttala, att utskottet förväntar, att betodlare, som för betornas sommarskötsel eller upptagning använder lejd arbetskraft, icke för denna arbetskraft försämrar de villkor, som under senaste år varit i orten allmänt gängse. I den här nedan påkallade utredningen torde redogörelse böra meddelas jämväl huru förhållandena i detta avseende utvecklats sig.

Under återropande av det anförda hemställer utskottet,

I) att riksdagen måtte — med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 7 och med anledning av motionerna I: 86, II: 73 och II: 289 — för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra förslagsanslag av 3,500,000 kronor* att användas för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med

av utskottet ovan föreslagna grunder, av visst tillägg till priset för 1929 års sockerbetsodling;

II) att riksdagen måtte — i anledning av motionerna I: 86, II: 73 och II: 289 — i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande skyndsammast av utredning, under beaktande av vad utskottet härom ovan anfört, rörande ej mindre sockerproduktionens allmänna läge och förutsättningarna för dess på betodling grundade fortbestånd här i riket än även av möjligheterna för den svenska sockerproduktionens rationalisering; ävensom

III) att motionerna I: 92, II: 32 och II: 100 måtte anses besvarade genom vad utskottet hemställt ovan under I).

Stockholm den 9 februari 1929.

På sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets vägnar:

JOH. NILSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar *Johan Nilsson* i Kristianstad, *Kristensson*, *Leander*, *Björnsson*, *Andersson* * i Fältenborg, *Sjöblom*, *Tjällgren*, *Fritiof Gustafson* och *Granath* *;

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Bengtsson* i Kullen, *Lövgren*, *Hamrin*, *Olsson* i Golvasta, *Björklund*, *Lithander*, *Pettersson* i Bjälbo, *Carlström*, *Månsson* * i Erlandsro och *Björk* i Tryde.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer

1) av herrar *Johan Nilsson* i Kristianstad, *Bengtsson* i Kullen, *Lithander*, *Pettersson* i Bjälbo, *Fritiof Gustafson* och *Månsson* i Erlandsro, vilka anfört följande:

Såsom framhålles i propositionen är sockerpriset på världsmarknaden för närvarande synnerligen lågt. Den bästa mätaren på världmarknadspriset torde vara Newyork-noteringen på råsocker (centrifugal) med 96 procent rent socker. Denna notering var, beträffande oförtullat råsocker, under åren 1910—1914 i medeltal 2.76 cents per lb (pound), under första kvartalet 1928 2.65 cents, under tredje kvartalet 1928 2.34 cents samt mot slutet av 1928 2.10 cents.

Detta katastrofala prisfall på världsmarknaden för socker beror — såsom framgår av den härom i propositionen lämnade utredningen — på de märkliga förhållanden, som under senaste tid inträtt i fråga om världens sockerproduktion. Å ena sidan har rörsockerproduktionen kraftigt utvecklats, och å andra sidan hava flertalet betsockerproducerande länder — med klar insikt om sockerbetsodlingens stora betydelse för jordbrukskulturen och för beredande av arbetstillfällen — sökt uppehålla sin sockerbetsodling. Detta har medfört en överproduktion av socker, som numera lett till så uppenbart ogynnsamma pris å varan, att endast en mycket ringa del av världstillverkningen av socker kan ske utan förlust för producenterna.

Att ett sådant tillstånd näppeligen kan bli en konstant företeelse synes sannolikt. Givetvis kan man dock icke med anspråk på ofelbarhet yttra sig om, huru framtiden kommer att gestalta sig beträffande en så känslig och svårbedömlig världsmarknad som denna. Att den kritiska situationen på ett eller annat sätt kommer att avlösas av mera stabila förhållanden, kan man dock hålla för troligt. Sålunda är att märka, att världskonsumtionen av socker år från år ökas samt att stora möjligheter för en än mera ökad förbrukning finnas. Medan medelförbrukningen per individ i världen endast är ungefär 13.5 kilogram för år, konsumera de civiliserade folken i regel minst den dubbla kvantiteten. Förbrukningen är exempelvis i Amerikas förenta stater drygt 50 kilogram per invånare. Även i Sverige är sockerförbrukningen, som 1913 uppgick till 27.39 kilogram, i stark tillväxt; den var sålunda 1926 36.79 kilogram, 1927 37.80 kilogram och 1928 39.83 kilogram, allt per invånare.

En fortsatt stegring av världskonsumtionen måste givetvis komma att i och för sig förbättra ställningen för sockerproduktionen. Därjämte måste

det rådande ofördelaktiga sockerpriset i sin mån verka hämmande på produktionens tillväxt. Osannolikt är icke heller, att olika sockerproducerande länder kunna komma att genom konventioner, liksom tidigare, söka ernå reglering av förhållandena på sockermarknaden.

I allt fall synes det vara en av klokhet och företänksamhet förestavad åtgärd, att ett hittills i fråga om socker nära nog självförsörjande land såsom vårt icke omedelbart och i motsats till så gott som alla andra betsockerproducerande länder uppger hoppet om näringens fortbestånd. Betecknande för situationen ute i världen är också, att sådana länder som t. ex. Amerikas förenta stater, Engelska imperiet och Holland, som förfoga över såväl rörsockerproduktion som betsockerproduktion, visst icke i nu förevarande situation anse det med sin fördel förenligt att tillbakahålla sin sockerbetsproduktion utan snarare tvärtom. Detta visar icke endast, vilken vikt man där tillmäter sockerbetsodlingens uppehållande, utan även att man ute i världen icke ser så mörkt på betodlingens framtidsmöjligheter.

Att den svenska sockerproduktionen bör hava goda förutsättningar att kunna bestå i konkurrensen med betsockerproduktionen i andra länder belyses av följande från Rudolf E. Grotkass tabeller i »Schallens Jahrbuch» hämtade uppgifter beträffande råsockerproduktionens storlek i deciton per hektar betareal i olika länder.

Holland	44.08	deciton	Italien	35.57	deciton
Belgien	42.88	»	Frankrike	34.50	»
Sverige	42.48	»	Polen	29.84	»
Tyskland	42.31	»	Spanien	29.61	»
Danmark	42.28	»	Ungern	27.17	»
Tjeckoslovakien	41.07	»			

Dessa siffror visa, att utbytestalet för Sveriges vidkommande är bland de allra högsta.

Nu har i propositionen vidare framhållits, att man har anledning att med rådande låga prisläge räkna med en väsentligt nedsatt svensk sockerbetsodling för 1929, därest intet särskilt ingripande från statens sida kommer till stånd. Den sålunda befarade produktionsminskningen skulle, såsom ock framhållits både i propositionen och i flertalet motioner, medföra högst allvarliga svårigheter. Detta gäller särskilt för alla de cirka 30,000 arbetare på betfälten, för vilka en sålunda nedsatt betodling 1929 skulle medföra synnerligen kännbara ekonomiska olägenheter i form av bortfallande arbetsinkomster till ungefär 5 miljoner kronors belopp. Den nedsatta odlingen får vidare till följd, att driften vid råsockerfabrikerna över lag måste minskas samt att sannolikt en del av dessa fabriker måste för nästa kampanj helt stängas. Härigenom gå arbetare vid dessa fabriker förlustiga löneinkomster, som beräknats till ungefär 3 miljoner kronor. Vidare komma järnvägarna i betodlingsdistrikten att få vidkännas svårigheter genom minskade fraktinkomster. Skulle betodlingen för längre tid nedgå, kommer detta

att bli va mycket ödesdigert även för jordbruksnäringen i dess helhet i de betproducerande provinserna, ty betodlingens uppehållande är en viktig förutsättning för jordbrukskulturen över huvud taget i dessa trakter och för landet i dess helhet. Vidare må erinras om frågans stora betydelse för möjliggörande av självförsörjning i fråga om detta viktiga näringsmedel. Lärdomarna och erfarenheten från kristiden, då Sverige tack vare egen sockerproduktion besparades 100-tals miljoner kronor, borde härvidlag varna till den största försiktighet, då fråga är om betodlingens framtid. Det är alltså ett stort allmänt intresse att förhindra den svenska sockerbetsodlingens och en på denna grundad sockerindustris nedgång. Åtgärder från statens sida i syfte att förebygga dylik befarad olycklig utveckling böra därför omedelbart vidtagas.

I detta syfte har Kungl. Maj:t i proposition nr 7 nu föreslagit riksdagen att för tiden t. o. m. 31 januari 1930 höja gällande tullsats å raffinerat socker från 10 till 13 öre. Därest så sker, kommer betpriset enligt odlingskontraktens prisregel att automatiskt höjas med ungefär 19 öre per deciton betor, varjämte de båda sockerfabriksaktiebolagen förbundit sig att tillförsäkra odlarna ett lägsta betpris av 2 kronor 80 öre per deciton 16-procentiga betor för i huvudsak den betareal, å vilken de eljest hava rättighet att för 1929 nedlägga odlingen. Man har all anledning räkna med, att ett genomförande av detta förslag åstadkommer vad man vill ernå, nämligen att den svenska betodlingen och sockertillverkningen kommer att för 1929 — trots det ytterst dåliga världsmarknadsläget — uppehållas i ungefär samma utsträckning som för det gångna året. Å andra sidan är förslaget icke förenat med några sådana olägenheter, att dess antagande bör väcka betänkligheter. Den föreslagna tulländringen avser endast viss begränsad kortare tid, och det beror helt och hållet på ny prövning, huruvida anordningen behöver tillgripas även för ett kommande år.

För konsumenterna medför visserligen tullhöjningen, att sockerpriset stegras för viss tid med 3 öre per kilogram, men härvid är att märka, att Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att från och med den 1 juli 1929 helt borttaga den nuvarande sockeraccisen av 4 öre per kilogram. Härigenom kommer sockret från sistnämnda dag att bli va 1 öre billigare, än vad fallet eljest skulle varit. Sockerpriset är därjämte för närvarande så ytterst lågt, att knappast något annat livsmedel är så billigt, och i allt fall är sockerpriset för konsumenterna nu mera gynnsamt än t. o. m. före världskriget.

Vad angår det betpris, som odlarna enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle komma att erhålla för 1929, har detta av sockerkommissionen beräknats bli va vid dagens sockerpris i genomsnitt för en odlares hela odling ungefär 2 kronor 60 öre per deciton. Möjlighet för odlarna att nå detta pris vinnes icke enbart tack vare det dem tillförsäkrade minimipriset av 2 kronor 80 öre på den s. k. andra hälften av arealen utan även på grund av att tullhöjningen automatiskt förbättrar betpriset i någon mån även å den första

hälften av arealen. Den sålunda i propositionen ifrågasatta prisregeln torde giva ett sådant betpris, som kan stimulera till ungefär samma odling som under senaste år.

Med hänsyn till vikten av att Sverige icke blott kan bibehålla sin nuvarande sockerbetsodling utan även småningom upparbeta denna, så att vårt land kan bli självförsörjande i fråga om detta livsmedel, torde de enligt förslaget i propositionen öppnade möjligheterna att lämna ett garanterat betpris även för nytillkommande odlare och nya arealer över huvud taget vara av stor betydelse.

Vid jämförelse mellan Kungl. Maj:ts förslag och den i motionerna ifrågasatta anordningen att i stället för tullhöjning på riksstaten uppföra ett särskilt anslag för ändamålet är Kungl. Maj:ts förslag avgjort att föredraga såväl av principiella som praktiska skäl. Uppförandet av särskilda utgiftsanslag för ernående av sådan förbättring av prisläget, som erfordras för att viss näring skall kunna uppehållas, är en helt ny och oprövad princip, som torde komma att få ej överskådliga konsekvenser. Skulle dylikt system nå större utveckling, komme det snart att visa sig omöjligt att uppehålla. Genom motionärernas förslag om uppförande på riksstaten av ett särskilt anslag för betodlingens stödjande uppstår en lucka i budgeten, som det icke torde bli lätt att på ett lämpligt sätt fylla. Kungl. Maj:ts förslag har också den fördelen framför subventionslinjen, att det försvårar den för den inhemska sockernäringen så pristryckande sockerimporten, medan subventionslinjen däremot icke sätter någon spärr för densamma. Anledning att i stället för Kungl. Maj:ts förslag tillgripa den av motionärerna ifrågasatta formen med direkt statssubvention föreligger alltså icke. Målet för det statliga ingripandet nås på ett effektivt och enkelt sätt med tullförhöjningen, vilket icke synes oss vara fallet med subventionslinjen.

Under återopande av det sålunda anförda hemställa vi,

att riksdagen må — med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 7 och med avslag å de i ämnet väckta motionerna — besluta, att för socker, hänförligt till rubrikerna 158 och 159 i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, skall under tiden från och med den 1 mars 1929 eller den tidigare dag Kungl. Maj:t bestämmer till och med den 31 januari 1930 utgå tull med 13 öre för kilogram samt att bestämmelse härom skall såsom en anmärkning under nämnda taxerubriker intagas i tulltaxan;

2) av herrar *Tjällgren* och *Olsson* i Golvvasta, som anför:

Då det icke synes vara omtvistat, att sockerproduktionen i vårt land kommit i ett ohållbart läge på grund av den oförutsedda sänkningen av världsmarknadspriset å socker, framställer sig spørgsmålet, vilka åtgärder som kunna anses betingade av den uppkomna situationen. Härvid torde till en början kunna konstateras omöjligheten att för närvarande med någon större grad av säkerhet förutse den framtida utvecklingen av prisleförhållandena å sockermarknaden. Då så är fallet, synes det oss vara en lämplig åtgärd att — även om det skulle kräva åtskillig uppoffring — genom tillfälligt stöd uppehålla produktionen för att om möjligt erhålla en klar överblick hur det om någon tid kommer att ställa sig med näringen i sin helhet, helst som det med tämligen stor säkerhet kan förutses, att om sockerproduktionen i vårt land nedlägges, även blott för en kortare tidsperiod, det skulle möta stora svårigheter och vara förenat med avsevärda kostnader att ånyo inom rimlig tid återupptaga densamma.

Kungl. Maj:ts förslag synes även i stort sett vara uppgjort med hänsyn till här angivna förutsättning, varför vi icke ha något att invända emot förslagets grundtanke, om också icke varje detalj i förslaget vunnit vårt gillande. Vad beträffar den ekonomiska sidan äro de i propositionen uppgjorda beräkningarna för betodlingens vidkommande hållna i underkant, varför vi — givetvis under förutsättning att en sockerbetsodling av ungefärligen samma storlek som de två sistförflutna åren skulle uppehållas — icke kunnat ansluta oss till något förslag, som i detta avseende legat lägre.

Vad beträffar de motionsvis framförda förslagen att genom statssubvention uppehålla betodlingen, synes en sådan åtgärd icke vara ägnad att i någon som helst mån motverka osund utländsk konkurrens. Såvitt vi ha oss bekant, har heller intet land, som funnit sig i nuvarande situation böra stödja sin sockerbetsodling, mött denna utländska konkurrens med annat än tullåtgärder, vilket förefaller egendomligt, i fall statssubventionen verkligen vore ett effektivt medel för uppnående av här åsyftade mål. Vi hysa även farhågor, att ett accepterande av subventionssystemet kunde få ekonomiskt svåröverskådliga konsekvenser för vårt land. Då den i kungl. propositionen föreslagna tullhöjningen endast avser tiden till och med januari månads utgång 1930, torde invändningen att subvention bär tillfällighetens prägel i högre grad än tullhöjningen sakna varje reellt underlag. Överhuvud lär det vid en så temperär åtgärd som den av Kungl. Maj:t föreslagna icke föreligga skäl att ingå på närmare diskussion angående permanenta tullar eller tullfrågan i sin helhet.

Om man i stället fäster huvudvikten vid argumentet, att uttagandet av en tilläggstull av 3 öre per kilogram socker under en tidrymd av mindre än ett år skulle vara alltför betungande för konsumenterna, vilja vi erinra därom, att vid den tidpunkt, då de nuvarande odlingskontrakten ingingos, var priset för krossad melis exklusive skatt och tull 38 å 40 öre per kilogram men

nu cirka 25 öre, varför alltså ett prisfall har inträffat å cirka 13 öre per kilogram. Sockerpriset skulle således även med en tillfällig tullhöjning av 3 öre bli 10 öre lägre än vid nämnda tidpunkt.

Med hänvisning till det sålunda anförda hemställles,

att riksdagen må — med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 7 och med avslag å de i ämnet väckta motionerna — besluta, att för socker, hänförligt till rubrikerna 158 och 159 i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, skall under tiden från och med den 1 mars 1929 eller den tidigare dag Kungl. Maj:t bestämmer till och med den 31 januari 1930 utgå tull med 13 öre för kilogram samt att bestämmelse härom skall såsom en anmärkning under nämnda taxerubriker intagas i tulltaxan;

3) av herr *Kristensson*, som hemställer,

att riksdagen må

1) avslå ej mindre Kungl. Maj:ts proposition nr 7 än även de i motionerna I: 86, II: 73 och II: 289 väckta förslagen om uppförande av anslag å riksstaten till sockerbetsodlingens uppehållande samt

2) förklara, att motionerna I: 86, I: 92, II: 32, II: 73, II: 100 och II: 289, i den mån de ej äro besvarade i punkten 1 härovan, icke föranleda någon riksdagens åtgärd.